

Syksy 2011

Uskonnoton
lehti

USKONNOTON

Uskonnottomat
päiväkodissa s. 3

Uskonto ja seksi -
kivulias yhdistelmä s. 8

Uteliasta pohdintaa
Prometheus-leirillä s. 6

Pääkirjoitus

Uskonnollinen kasvihuoneilmiö irrallaan kansalaisten arkitodellisuudesta

Suomalaisten enemmistö elää arkea, sunnuntaita ja kirkkopyhiä varsin uskonnottomasti. Tästä kertoo havaintojen lisäksi tuore kansainvälinen, yhteiskunnallisen tietoarkiston julkaisema haastattelututkimus. Vain joka viides vastaa ja sanoo osallistuvansa uskonnollisiin tilaisuuksiin ”useita kertoja vuodessa” (13 prosenttia) tai ”vähintään kerran kuukaudessa” (7 prosenttia).

Muita kuin uskonnollisia tai ”jokseenkin uskonnollisia” vastaa olevansa 62 prosenttia, alle 35-vuotiaista yli 70 prosenttia. Nuoret ovat muutenkin selvästi enemmän ei-uskonnollisia kuin vanhemmat ikäluokat. Kerran kuukaudessa rukoilevia on kaikissa ikäryhmissä 40 prosenttia, alle 35-vuotiaissa 28 ja alle 25-vuotiaissa 21 prosenttia.

Kuolemanjälkeistä elämää ”ainakin todennäköisenä” pitäviä on alle 35-vuotiaista 38 prosenttia, ”taivasta” enintään todennäköisenä pitää alle kolmannes ja ”helvetin” lukemat ovat 20 prosenttia. Kun kysyttiin suhtautumista kirkon paheksumaan ”esiaviolliseen seksiin”, aina tai melkein aina vääränä sitä piti vain 10 prosenttia vastaajista ja ”ei ollenkaan vääränä” 73 prosenttia.

Selvä enemmistö kannatti sitä, että kaikilla maan uskonnollisilla ryhmillä tulisi olla samanlaiset oikeudet, 25 prosenttia oli eri mieltä. Muslimeihin ainakin ”melko kielteisesti” suhtautuvia oli 51 prosenttia. Uskonnottomien oikeuksista ei erikseen kysytty. Ateisteihin ainakin ”melko kielteisesti” suhtautuvia oli 22 prosenttia, mikä ei tarkoita samaa kuin ateistien ja muiden uskonnottomien oikeuksien vastustaminen.

Tutkimuksen valossa suomalaiset eivät ole erityisen uskonnollinen kansa ja uskonnollisista kysymyksistä ajatellaan enemmän yksilöllisesti kuin kirkon uskonnollisuuden mukaan. Samalla kansalaisten yhdenvertainen kohtelu uskontojen ja vakaumusten suhteen (Perustuslain 6 §) sekä uskonnon ja omantunnon vapaus (Perustuslain 11 §) saavat laajan kannatuksen suomalaisilta.

Kiinnitämme tässä lehdessä kriittistä huomiota siihen, että julkiset palvelut ja laitokset, kuten päivähoito, koulut, oppilaitokset ja armeija ovat ympäröivästä todellisuudesta poikkeavan uskonnollisen kasvihuoneilmiön, toistuvat hartautilaisuudet ja jumalanpalvelukset. Niiden lain mukaisesti tehtäviin ei kuitenkaan kuulu uskonnon harjoittaminen.

Kun koulun joulu- tai kevätjuhlan yksittäinen virsi ei perustuslakivaliokunnan mukaan tee tilaisuudesta uskonnon harjoittamista, miksi tämä ei riitäkään? Miksi koulu näiden juhlien lisäksi järjestää uskonnollisia hartautilaisuuksia ja jumalanpalveluksia jopa useammin kuin kerran kuukaudessa?

Valtion ja kunnan tulisi keskittyä huolehtimaan siitä, että kirkko ja muut uskontokunnat voivat toimia ja ihmiset harjoittaa uskontoaan vapaasti samoin kuin siitä, että kenenkään ei ole pakko kuulua kirkkoon tai uskonnolliseen yhdyskuntaan eikä osallistua uskonnon harjoittamiseen vastoin omaatuntoaan.

Päätoimittaja *Esa Ylikoski*

Toimitussihteerit *Markku Pääkkönen*
Kimmo Laine

Toimittaja *Ilkka Vuorikuru*

Kuvat *Nora Luoto*
Kimmo Laine
Satu Siltaloppi
Jani Kotakoski
Maija Vaara
Mikko Kalliokoski

Freelance-toimittajat *Petri Karisma*
Tommi Paalanen
Jouni Nurmi
Esa Turkulainen
Huu Tainen
Jaakko Wallenius

Taitto *Heidi Friman*

Julkaisija *Helsingin Vapaa-ajattelijat ry*
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI

helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
helsinki.vapaa-ajattelijat.fi

Omantunnon vapaus on positiivinen oikeus

Uskonnottomien ihmisten omantunnon vapauden toteuttamiseen päivähoitossa, koulussa ja armeijassa tarvitaan aivan uutta ajattelua ja asennetta. Yksilöllä on positiivinen oikeus ilmaista vakaumuksensa ja elää suhteessa muihin ihmisiin tavalla, joka vastaa ja toteuttaa hänen uskonnottomia vakaumustaan. Omantunnon vapautteen ei kuulu vain oikeus olla pois uskonnon harjoittamisesta, vaan myös positiivinen uskonnottoman vakaumuksen vapaus.

Julkisen vallan ja julkisten palvelujen on aika alkaa suhtautua kunnioitavasti ja myönteisesti uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomia ihmisiä kohtaan. Siihen kuuluu tuen antaminen uskonnottomien ihmisten ja perheiden oman identiteetin toteuttamiseen. Päivähoidon, koulun ja armeijan tulee alkaa järjestää mahdollisten uskonnollisten tilaisuuksien vaihtoehtoksi ei-uskonnollista ohjelmaa. Pelkkä oikeus olla pois ei riitä julkisilta palveluilta.

Yhdenvertaisuusperiaatteeseen sisältyvä mahdollisuus positiiviseen erityiskohteluun on tarkoitettu ensisijaisesti heikommassa asemassa olevien vähemmistön tukemiseen eikä vahvan enemmistön etuoikeuksien perusteeksi. Monikulttuuriseen yhteiskuntaan kuuluu myös laaja uskonnottomien ihmisten joukko, joka on pääosin suomalaissyntyistä, mutta siihen kuuluu myös muista kulttuuripiireistä muuttaneita. Normaali uskontojen suhteen neutraalin ohjelman tarjoaminen uskonnollisen ohjelman vaihtoehtoksi ei ole erityiskohtelua vaan yhdenvertaisuuden toteuttamista.

Perustuslaillinen ihmisoikeus

Edellä sanottu perustuu perustuslain säännöksiin perusoikeuksistamme. Asiaa on puntaroitu myös tunnettujen ihmisoikeus- ja perusoikeusasiantuntijoiden Tuomas Ojaseen ja Martin Scheininin tuoreessa artikkelissa ”Uskonnon ja omantunnon vapaus (PL 11 §)” (s.413-416).

Sen osoittamiseksi, että uskonnolliset ja ei-uskonnolliset maailmankatsomukset nauttivat yhtäläistä suojaa, käytetään kansainvälisesti vuoden 1948 ihmisoikeuksien julistuksen 18 artiklasta lähtien ilmaisua ”ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus”.

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus on turvattu myös Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan 10 artiklassa. Perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovaksi Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä 1.12.2009.

Perusoikeusudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan 11 § säännös kattaa sekä uskonnolliset että muut maailman- ja elämäntähtämykset. Perustuslakivaliokunta katsoi, että ”omantunnon vapaus” kattaa parhaiten sekä uskonnolliset että ei-uskonnolliset vakaumukset ja on lisäksi varsin vakiintunut juridinen käsite. Sana ”vakaumus” tuli kuitenkin Perustuslain 11 §:ään ja 127 §:ään.

Perustuslain 11 §:ssä turvattu uskonnon ja omantunnon vapautteen

liittyy kiinteästi perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetty syrjinnän kielto. Säännöksen mukaan on kiellettyä asettaa ketään ”ilman hyväksyttävää syytä” eri asemaan esimerkiksi uskonnon, vakaumuksen tai mielipiteen perusteella.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Kokkinakis-tapauksessa (tuomio 25.5.1993 A 260-A) korostanut ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan tarjoamaa suojaa paitsi uskonnollisille vakaumuksille myös ateisteille, agnostikoille, skeptikoille ja maailmankatsomuksen suhteen välilläpitämättömille.

Oikeus vain elää tavallaan

Ojaseen ja Scheininin (s. 417) mukaan ajatuksenvapaus kattaa sekä sisäisen vakaumuksen vapauden ulottuvuuden (*forum internum*) että yksilön oikeuden ilmaista sisäisen vakaumuksensa ja elää suhteessa muihin ihmisiin tavalla, joka vastaa ja toteuttaa hänen vakaumustaan (*forum externum*).

Uskonnon- ja sananvapauden taustalla vaikuttavat yleiset ajatukset moniarvoisesta ja suvaitsevasta yhteiskunnasta. Perustuslain 11 §:n ”oikeus ilmaista vakaumus” vahvistaa 12 §:n sananvapautta. Ojaseen ja Scheininin (s.418) mainitsema yksilön oikeus elää suhteessa muihin ihmisiin tavalla, joka vastaa ja toteuttaa hänen vakaumustaan, vahvistaa myös hiljaisten, mielipiteistään meteliä pitämättömien uskonnottomien ihmisten omantunnon vapautta.

Tämä on tärkeä näkökohta varsinkin ajatellen päivähoitoa ja koulua.

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattoman oppilaan uskonnottomat vanhemmat eivät välttämättä halua ”tehdä numeroa” vakaumuksestaan. Kuitenkin jos lapselle on päivähoitossa ja koulussa tarjolla pelkkä ”poissaolo” uskonnollisista tilaisuuksista, se helposti ”tekee numeron” asiasta. Jos ja kun tarjolla sen sijaan on aina myös asianmukaista vaihtoehtoista ohjelmaa, se vahvistaa uskonnottomien perheiden lasten oikeutta elää tavallaan. Samalla julkisen palvelu kunnioittaa kodin katsomusperinnettä lain edellyttämällä tavalla.

Omantunnon vapauden forum externum käytännössä

Uskonnottoman oikeus elää suhteessa muihin ihmisiin tavalla, joka vastaa ja toteuttaa hänen vakaumustaan, toteutuu valitettavasti monin paikoin vielä melko huonosti.

Päiväkodeissa usein toistuvalla kirkollisella ohjelmalla vaihtoehtoisen, uskonnollisesti neutraalin kivan ohjelman järjestämiseen harvoin paneudutaan. Sellaista tulisi kuitenkin aina olla tarjolla, koska se on normaalia ohjelmaa, ja uskonnollinen ohjelma on ekstrapalvelua sitä mahdollisesti haluaville.

Kouluissa myös kirkkoon kuuluvat oppilaat voivat olla pois seurakunnan hartauksista ja koululaisjumalanpalveluksista elämäntähtämyksien oppilaiden lisäksi. Muutoksen jälkeenkin harvassa koulussa on kunnolla paneuduttu vaihtoehtoisen, uskontoneutraalin ohjelman järjestämiseen esimerkiksi niin, että kutsutaisiin ulkopuolisia puhujia ja esiintyjä tai ryhmä lähtisi ekskursiolle koulun ulkopuolelle.

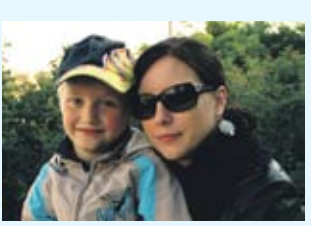
Armeijassa vain kirkkoon kuulumattomilla on oikeus olla pois uskonnon harjoittamisesta, ja heidänkin tulee anoa sitä. Vaihtoehtoista ohjelmaa järjestää sotilaspappi, vaikka hän samaan aikaan puuhaa uskonnollista ohjelmaa. Puolustusvoimien asenne kirkkoon kuulumattomia kohtaan on syrjivä ja nöyryyttävä. Mitä siihen tarvitaan? Uusi asento, mars mars!

Esa Ylikoski
Vapaa-ajattelijain liiton pääsihteeri

Lähde:
Tuomas Ojanen ja Martin Scheinin,
”Uskonnon ja omantunnon vapaus
(PL 11 §)”, s. 413- 458 kirjassa
Pekka Hallberg ym., Perusoikeudet.
WSOYpro, 2011.

Uskonnoton päiväkodissa

Päiväkoti- ja esikouluikäisten uskonnottomien lasten vanhemmat Nora Luoto, Satu Siltaloppi ja Markku Pääkkönen rupattelivat lastensa päivähoidosta teemalla ”onko ollut ongelmia uskonnottomuuden kanssa päiväkodissa?”

Nora Luoto; kuvataiteilija, valokuvaaja ja vapaa kirjoittaja, taistelee uskonnottomien oikeuksien ja katsomusten tasa-arvon puolesta Pohjanmaalla, raamattuvyöhykkeellä.

Satu Siltaloppi; viittomakielen tulkki ja todella monesti rippikoulun läpikäynyt sipoolainen ateisti.

Markku Pääkkönen; helsinkiläinen uskonnoton kuvataiteilija.

Onko päiväkodeissa uskonnottomia?

Satu: Felix meni päiväkotiin, joka oli juuri avattu ja koko henkilökunta oli uutta; ollut töissä muualla aiemmin. Kun kerroin, että Felix on uskonnoton, päiväkodin työntekijät ilmoittivat, että tämä on ensimmäinen kerta koko heidän työelämänsä aikana, kun hoitoon tulee uskonnoton lapsi.

Markku ja **Nora** yhteen ääneen: No just.

Satu: Minulle sanottiin, että ”Te olette ryhmän ainoat. Felix voisi olla vaikka poissa hoidosta, kun meillä on jotain uskonnollista.” Mutta emmehän me voi ottaa häntä pois hoidosta. Felixillä on oikeus olla päivähoitossa, emmekä me halua, että hän on mukana uskontokasvatuksessa tai kirkkoretkillä. Meitä ohjeistettiin kysymään muista päiväkodeista ja ryhmistä löytyisikö muitakin uskonnottomia lapsia. Puolentoista vuoden päästä, kun Felixin pikkusiskokin meni päiväkotiin, olimme ehtineet tutustua toiseenkin uskonnot-

tomaan perheeseen - joille oli sanottu samalla tavalla, ”Olette ainoat!” - ja nyt päiväkodissa on neljän hengen ryhmä, joka ei mennyt pääsiäiskirkkoon.

Nora: Minulla kävi Mitjan kanssa samalla tavalla. Vasta nyt, kun poika on menossa esikouluun löysin toisenkin vanhemman joka haluaa lapselleen et-opetusta.

Markku: Kun ilmoitin Pepin esikouluun kirjoitin olevamme uskonnottomia ja vahvasti sitä mieltä, että vakaumustamme tässä asiassa tulee kunnioittaa. Ainakin et-opetus.fi -sivuston mukaan esiopetuksessa oppilas osallistuu huoltajan valinnan mukaan joko elämäntietomustietokasvatukseen tai uskontokasvatukseen opetukseen. Paitsi, jos osanottajia on vähän, opetuksen järjestäjä voi päättää, että elämäntietomustietokasvatuksen opetusta ei järjestetä. Mikä tietenkin osaltaan selittää sen, että uskonnottomille vanhemmille järjestelmällisesti tuntuu kerrottavan, että he ovat ainoita, ainakin joissakin eskareissa ja päiväkodeissa.

Nora: Mitjan eskarissa sanottiin, että siellä ei varsinaisesti ole uskonnon opetusta, mutta että seurakunnasta tulee joku silloin tällöin kertoamaan näistä asioista ja Mitja oli sitten muiden mukana, koska en halunnut erottaa häntä muista lapsista. Tämä on sitä tasapainoilua oman vakaumuksen ja lapsen ryhmään kuulumisen välissä.

Markku: Me jouduimme päiväkodin kasvatuskustellussa aika tiukasti painottamaan, että olemme uskonnottomia. Sanoimme ettemme halua, että uskonnottomat lapsemme osallistuvat kirkkoretkeille. Päiväkoti lupasi ilmoittaa meille etukäteen kirkkoretkeistä ja päädyimme siihen, että tytöt ovat kotona niinä aamupäivinä. Paras tapahan tässä kaikille olisi se, että päiväkotilaitaisi ilmoitustaululle kirkkoretkien ajankohdan, ja että uskonnottomille olisi tuolloin korvaavaa toimintaa. Ja myös sen, mitä se korvaava toiminta on.

Nora: Mitja on saanut käydä kirkkoretkeillä, koska hän on itse halunnut. Sieltä saa suklaata.

Satu: Felix on myös halunnut käydä, koska sinne mennään bussilla - jonka seurakunta maksaa - ja Felix tykkää bussilla matkustamisesta.

Onko jumalaa olemassa?

Markku: Me olemme tyttöjen kanssa puhuneet siitä mikä se jumala on ja siitä, että toiset uskovat siihen saatuun. Olemme myös kertoneet heille, että olemme uskonnottomia ja että se tarkoittaa sitä, että pidämme satua jumalasta satuna. Peppi on omaksunut tämän ja kertoo itse olevansa uskonnoton ja, että hän ei välitä tästä jumalajutusta.

Nora: Mitjakin on sanonut, että nyt televisiossa puhutaan taas siitä mihin me ei uskota. Mutta jännäähän tässä on se, miten omaa uskonnottomuuttaan pitää alleviivata ennekuin se otetaan tosissaan.

Satu: Ja pitää perustella erikseen. Meiltä on kysytty, että mitä Felix sitten saa tehdä? Juhlitteko te edes joulua ja saako tonttulauluja laulaa tai Tuiki tuiki tähtöstä kun sekin on virsikirjassa, kun ette usko että jumala on olemassa?

Kannustus

Markku: Miten uskonnottomia vanhempia voisi kannustaa tulemaan ulos kaapista?

Satu: No ensiksikin pitäisi tehdä jotenkin selväksi, että he eivät ole ainoita.

Nora: Kristiinankaupungissakin on 60 peruskoulun oppilasta, jotka eivät kuulu kirkkoon. Minua uskonnollisuus ei hetkauttanut sen kum-

memmin, vasta kun sain Mitjan tulijan ajatelleeksi miten huonosti vakaumusten tasa-arvo toteutuu.

Markku: Voisi tehdä esitteen uskonnottomille vanhemmille ja päiväkodeille uskonnottomuudesta.

Satu: Voisi liittää siihen esimerkkejä mitä se korvaava toiminta voisi olla.

Nora: Vertaistukea onneksi löytyy. Se on tärkeää.

Viranomaiset

Nora: Minähän tein kantelun siitä et-opetuksen puutteesta aluehallintovirastoon. Silloin kun itse aloitin koulun 20 vuotta sitten, meitä uskonnottomia oppilaita oli neljä. Nyt Mitja menee samaan kouluun, eikä et-opetusta vielääkään järjestetä. Kanteluun sain koulu-toimenjohtajalta vastaukseksi, että tämä voitaisiin pitää kunnan sisäisenä asiana. Koulusta antoivat minulle et-oppikirjan, hoidan Mitjan opetuksen itse uskonnoton tuntien aikana. Mielestäni

on kuitenkin tärkeintä, että Mitja saa suorittaa siitä arvosanan.

Satu: Omaan kunnanvaltuutetuunkin voi ottaa yhteyttä.

Jouluevankeliumi ja suvivirsi

Nora: Kyllä kai yleissivistykseen kuuluu jonkinlainen raamatuntuntemus, en halua sitä maailmaa kokonaan Mitjalta sulkea.

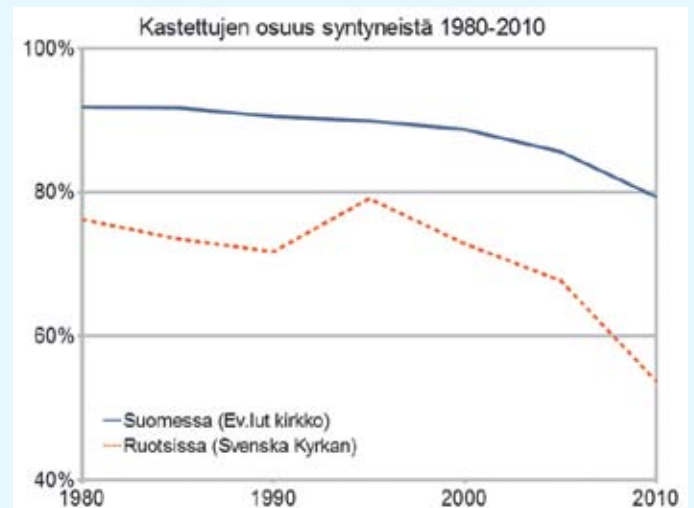
Satu: Joulupuu on rakennettu on ihan kiva ilman sitä kolmatta säikeistöä.

Markku: Meidän lasten päiväkodissa on joka joulu seimikuvaelma. Meidän lapset saavat osallistua siihen. Ja mun mielestä Suvivirsi on kaunis laulu.

Nora: En minäkään jaksa kauhean tiukkapiainen olla. Mutta johonkin se raja pitää vetää. Minusta meidän vakaumustamme pitää kunnioittaa, kaikkien uskonnottomien vanhempien vakaumusta.

Markku: Meitä on yhä enemmän.

Ristiäisten suosio hitaassa laskussa

Suomalaisten kiinnostus kirkkoa kohtaan on hiljalleen hiipumassa.

Myös kastettavien lasten osuus on laskenut hitaasti ja tilalle ovat tulleet nimiäjuhlat joihin ei kuulu uskonnollista osuutta. Naapurimaassa Ruotsissa ristiäisten osuus on laskenut vielä voimakkaammin, niin että nykyisin vain puolet ruotsalaisista lapsista kastetaan, siis selvästi vähemmän kuin Suomessa missä neljä viidestä lapsesta kastetaan.

Nimiäisillä ei ole välttämättä mitään virallista kaavaa, vaan perhe voi järjestää vapaamuotoisen tilaisuuden sukulaisille ja läheisille, jossa maistraatissa rekisteröity lapsen nimi esitellään heille ensimmäistä kertaa. Halutessaan perhe voi myös käyttää uskonnottomien perhejuhliin erikoistuneen Pro-Seremenioiden palveluja, joilta järjestyy esimerkiksi juhlapuhuja nimiäisiin, tai siviilikummitodistuksia.

Kimmo Laine

Lähde: evl.fi, svenskakyrcan.se, pro-seremoniat.fi

Kirkollisiin juttuihin ei ole pakko osallistua

Kodin katsomusperinteen kunnioittaminen sisältyy päivähoitolakiin. Jos kodissa ei uskontoa harjoiteta, rukoilu ja kirkossa käynti eivät kuulu elämäntapaan, vanhemmat voivat sanoa, että sitä kunnioitettaisiin myös päiväkodissa. Näin lapsi ei osallistu mahdolliseen uskonnolliseen ohjelmaan, ”pikkukirkkoihin” tai hartauksiin, joista monet kunnat ovat sopineet seurakuntien kanssa. Vanhemmat voivat ilmoittaa asiasta milloin vain, eikä toistuvia erillisilmoituksia tarvita.

Pikkulapsille suunnatut uskonnolliset seremoniat eivät monien mielestä kuulu verovaroin ylläpidettävään päivähoitotoimintaan. Päiväkotien henkilöstö voisi hoitaa eduskunnan säätämän uskonnonkasvatuksen ihan omin voimin. Tasapuolisesti toimivassa päiväkodissa eettinen ja tapakasvatus ovat keskeisellä sijalla kaikille yhteisessä ohjelmassa. Lapsen uskonnollinen ja muu katsomuksellinen kasvatus on ennen muuta kodin asia.

Jos kirkollisia tilaisuuksia kuitenkin on, niiden vaihtoehtona tulisi olla normaalia toimintaa tai mahdollisesti joku retki tai vierailija. Henkilöstöresurssit on järjestettävä niin, että tämä toteutuu. Lasta ei saa syrjiä tai asettaa eriarvoiseen asemaan kirkollisen rinnakkaisohjelman vuoksi. Vanhempien turhat pelot väistyvät, jos vaihtoehtoista tiedotetaan hyvin.

Esiopetuksessa päiväkotien velvollisuus on huolehtia opetussuunnitelman perusteissa mainitun elämäntutkimustietokasvatuksen asianmukaisesta toteutumisesta. Päiväkodeissa voidaan menetellä samoin kuin kouluissa, eli uskonkunttiin kuulumattomien perheiden lapset ohjataan et-kasvatukseen piiriin. Et-kasvatuksen mukaiseen ohjelmaan on oikeutettu riippumatta kuulumisesta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Päivähoitolakia tulisi muuttaa siten, että uskontokasvatus poistetaan, tilalle yhteinen eettinen ja tapakasvatus. Tulisi linjata, että uskonnon harjoittaminen, kuten johdettu rukoiluttaminen ei kuulu päivähoitoon. Mikäli uskontokasvatus säilyisi, sen vaihtoehdoksi koko päivähoitossa tulisi säätää elämäntapatiekasvatus samaan tapaan kuin on jo esiopetuksessa ja kouluissa.

Esa Ylikoski

et-opetus.fi: elämäntutkimustiedon opiskelijamäärät tasaisessa kasvussa

Elämäntutkimustiedon opiskelijamäärät peruskoulussa ovat kasvaneet tasaisesti, mutta elämäntutkimustiedon opetukseen eivät osallistu läheskään kaikki siihen oikeutetut. Tilastokeskuksen julkaiseman tiedon mukaan vuonna 2009 suomalaisista 0-14 -vuotiaista uskontokunttiin kuulumattomia oli 11,3 %, mutta samaan aikaan elämäntutkimustietoa opiskeli ainoastaan 3 % oppilaista, eli vain neljännes niistä joilla siihen olisi oikeus.

Perusopetuslain mukaan uskontokunttiin kuulumaton oppilas voi myös osallistua uskonnon opetukseen, mutta esimerkiksi evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluva oppilas ei voi siirtyä uskonnon opetuksesta elämäntutkimustietoon. Tämänkaltaisen epäjohtomukaisuus on aiheuttanut ihmetystä. Vapaa-ajattelijain liitto on antanut Perusopetus 2020 -työryhmälle lausunnon, jossa ehdotetaan elämäntutkimustiedon opetuksen sallimista uskontokunttiin kuulumillekin, jotta oppilaita kohdeltaisiin uskontoon katsomatta tasapuolisesti, kuten perustuslaki edellyttää.

Elämäntutkimustietoa on opetettu Suomessa vasta vuodesta 1985. Vuonna 2003 se tuli uskonnollisiin yhdyskunttiin kuulumattomille oppilaille ensisijaiseksi katsomusaineeksi. Aikaisemmin piti hakea vapautusta uskonnon opetuksesta, mutta ei siis enää. Aikuislukiossa yli 18-vuotiaat voivat valita vapaasti uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetukseen osallistumisen välillä.

Kimmo Laine
Lähde: et-opetus.fi

Rajalla

Olin lapsena viehtynyt fiktiivisiin tarinoihin. Pidin siitä, että minulle luettiin tai joku muu luki minulle. Visuaalinen tarinankerronta elokuvista lastenohjelmiin sai vastaan saman innostuksen ja piirrettyjen voima saattoi hypnotisoida ruudun ääreen moneksi tunniksi. Suhtautuminen tarinoihin vaihteli riippuen niiden luonteesta, mutta moniulotteiset ja arkikokemuksen kanssa kosketuksessa olevat kirkastivat silmiä muita enemmän. Niiden kautta näki maailman eri valossa ilman ponnisteluja. Elämä oli rikkaampaa niiden takia - ne ikään kuin koristelivat sitä kukin omalla tavallaan herättäen mielenkiintoisia tunteita turvallisella tavalla ja antaen mielikuvitukselle materiaalia oimien kimuranttien tarinoiden rakentamiseen.

Tein asioita, jotka tuntuivat luonteelta ja kauniilta. Nautin matemaattikasta ja äidinkielen tunteista, vietin aikaa naapurissa asuvan ystäväni kanssa, keskustelin pitkin yötä veljeni kanssa elämän silloin syvälliseksi kokemistamme asioista. Maailma sellaisena kuin se ympärilläni avautui oli varma todellisuus ja mahdollisuutta siihen, että olisin jotenkin tulkinut sitä väärin, ei tullut edes mieleeni. Oletin kaikkien suhtautuvat asioihin tavalla, jolla itse ne koin. Fakta ja fiktio olivat erillään toisistaan yksiselitteisesti ikään kuin niiden välillä olisi jyrkää tiiliseinä - kyseenalaistaminen ei kuulunut vielä elämäni. Näkemykseni osoittautui naiivin lapselliseksi.

Jos joku olisi tullut kysymään, mitä ateismi tarkoittaa, ulkomuotoni olisi muuttunut muistuttamaan kysymysmerkkiä pään heilahtaessa hieman sivulle. Mikä ihmeen sana tuo nyt on oleviina? Jotain näistä ismi-päätyisistä termeistä olin kuullut vanhempien käyttävän, kun he puhuivat liian vaikeista asioista. En olisi ymmärtänyt sen määritelmää, vaikka joku olisi sen minulle sanonutkin.

Kaikki sai alkunsa joltain uskonnon tunnilta, joilla minun oli istuttava ennen kuin vanhempani olivat saaneet siirrettyä minut elämäntutkimustiedon tunneille. Yhdistelin ympärilläni velloneita irrallisia tilanteita ja lausahduksia siihen, mistä opettaja pauhasi luokalle totuutena ja käsitin jotain uutta: ihmiset uskoivat tähän fiktioksi kokemaani asiaan.

Tilanteen tarkat yksityiskohdat ovat pimennossa, mutta muistan muutoksen tunnetilassa. Suhtautumiseni tarinoihin ja ihmisiin oli ollut virheellinen. Tajusin olleeni omien ajatuksieni kahlitsemana enkä ollut nähnyt sitä, mitä edessäni oli vallinnut kaiken aikaa. Kaikki ne kerrat, kun päiväkodissa keskityttiin laulamaan tästä satuhahmosta ja kun vanhojen ihmisten silmät alkoivat kimaltamaan kertyneistä puhuttaessa Raamatun kertomuksesta, muuttuivat ääriiivoiltaan toisiinsa tarrautuviksi osiksi, jotka loksahdelivat isompaan palapeliin.

En muista olinko ollut enemmän ihmeissäni siitä, että ympärilläni olevat henkilöt uskoivat johonkin, mitä itse pidin satuna vai siihen, että tällaiseen asemaan oli nostettu jotain

niin kuivaa ja yksilöteistä. Pohdin, oliko tämä vain yksittäinen tapaus vai olinko erehtynyt laajemminkin mittakaavassa - kenties ihmiset uskoivat myös muihin tarinoihin. Ajatus karmaisi. Eikö minulle koko lapsuus oltu vakuuteltu, ettei pelottavia olioita ole olemassa?

Yritin kyhätä jonkin sortista järkevää viitekehystä vastamuodostuneen palapelin ympärille. Pakkohan tälle kaikelle joku selitys on oltava? Kuinka olin voinut ohittaa jotain selailusta, mikä tuntui olevan itsestäänselvää kaikille muille?

Halusin puhua kokemastani muiden kanssa, mutta en tiennyt kenen puoleen kääntyä. Lopulta avauduin ystäväni. Parahdin sylkäisten järkytykseni ulos sanamöykkynä. Odotin reaktiota. Hihittelyä. "Etkö oikeasti tiennyt?" Ei, en oikeasti tiennyt.

Fiktio ja faktan rajan kirkastuminen kuuluu lapsuuteen ja varttumiseen. Joudumme hyväksymään, ettei Joulupukki valmista meille epäitsekästä lahjoja toiveidemme saanelemana vaan meille ostetaan valikoidusti lelukatalogista osoittamamme asiat sekä sen, että vanhemmamme eivät ole yli-ihmisiä, jotka suojaisivat meitä kaikelta pahalta vaan tuntevat asioita ja ovat välillä irrationaalisia kuten kaikki muutkin.

"Kuvitelma eli fiktio tarkoittaa kuvittelun tulosta, mielikuvituksen luomusta, luuloa, epätodennäköistä oletusta tai sepitettä."

"Tosiasia (tosiseikka, fakta) on yksilöllisestä käsityksestä tai tulkinnasta riippumaton asia. Se on todellisuudessa olemassa oleva vastine todelle väittämälle, ja sen olemassaolo tekee väittämästä toden. Tosiasia on näin asioiden todellinen tila, asiointi joka vallitsee."

(määritelmät Wikipedia-tietosanakirjasta)

Sen tajuminen, että uskonnot olivat ei-fiktiivisessä asemassa muille, ei kuitenkaan ollut verrattavissa näihin. Siinä, missä muissa kokemuksissa olin tuntenut oloni tyhmäksi, koska en ollut tajunnut asiailaa aiemmin, tässä minulla ei vallinnut vastaavaa tunnetta vaan pikemminkin päinvastoin. Muut ihmiset tuntuivat pelottavilta, epäjohtomukaisilta enkä kokenut voivani luottaa heihin. En osannut sanoa, mikä oli heidän mukaansa todellista ja mikä kuvitteellista, joten en kyennyt hahmottamaan, kuinka ihmiset saattaisivat toimia erilaisissa tilanteissa. Pettymys ihmisiin näin laajassa mittakaavassa oli uutta, masentavaa ja vittumaista.

En maininnut asiaa tai tuonut sitä esiin, koska pelkäsin ihmisten reaktiota. Katselin kulmien alta, kun muut menivät kirkkoon jouluna opettajan johdolla ja pohdin, miksi ihmeessä näin toimittiin.

Ala- ja yläasteikäisenä kyräilin, ihmettelin ja pudistelin päätäni maahan tuijottaen pettyneenä. Näkemykseni oli pääosin sisälleni hiljaisena ja olemattomana, mutta aiheen noustessa esille, sisällä mammiskellut viha kumpusi ulos tavalla, jossa mielipiteeni uskontoa kohtaan ei jäänyt epäselväksi.

Vaikka muiden sokea ja kyseenalaistamaton usko oli minulle absurdi, en kuitenkaan noudattanut omaa metodiani ennen kuin lukioon pääs-

tyäni. Aloin pohtia, oliko mielipiteissäni jotain, mitä tulisi korjata ja olinko muodostanut sen järjevästi - kenties olin tehnyt perinteisen filosofisen virheen kuvitellessani, että voisin saavuttaa absoluuttisesti täydellisen näkemyksen istumalla nojatuolissani vihan kietoutuessa ympärilläni tiukemmin päivä päivältä. Päätin keskustella muiden ihmisten kanssa eri tavalla ja kuunnella, mitä heillä on sanottavaa. Jos näkemykseni oli oikea, se kestäisi kritiikin eikä kuluisi pois muiden sanomisten takia. Jos se taas oli virheellinen, pystyisin keskustelujen perusteella ehkä osoittamaan korjattavat kohdat. Kyseenalaistavan metodin omiin uskomuksiin (mielipiteisiin) soveltamisen ja poikkeaviin näkemyksiin tutustumisen lopputuloksia havaitsin, että ei uskonto sanellutkaan näiden ihmisten kokonaisvaltaista

epäjohtomukaisuutta ja jotkut minun kanssani samaa mieltä jumalista olevat eivät jakaneetkaan kantaani muissa asioissa. Vahva yhteys muihin ateisteihin oli ollut kuvitteellista. Ihmiset eivät ole yhtä kuin heidän mielipiteensä uskontoihin.

Kuinka minun sitten kuuluisi suhtautua uskontoihin? En edelleenkaan uskonut jumaliin. Uskonto näyttäytyi outona ja suhteellisen tur-

hana perinteenä sekä helppona ratkaisuna filosofisiin kysymyksiin intellektuaalisesti laiskoille ihmisille. Turhautumiseen johtaneet väittelyt (lähinnä amerikkalaisten uskovaisten kanssa) olivat osoittaneet järkeen ve-toavien argumenttien olevan tihottomia. Uskovaisten mielel olivat kuin teflonia; oli argumentti rationaalinen tai ei, se ei jäänyt kiinni miltään osin vaan luisti välittömästi toisesta korvasta ulos. Luovutan. En yritä vakuuttaa teitä, älkää te yrittäkö vakuuttaa minua. Usko jumalaan/jumaliin muodostui asiaksi, josta joku yksilö on eri mieltä kanssani - mikäli hän pystyi hyväksymään sen, etten usko samoihin oloihin ja olen onnellinen näin, ei ystävytemme tiellä kuuluisi olla uskonnon takia mitään. Osittain tämä on vielä saavuttamaton ideaali.

Myöhemmin raja fiktion ja faktan välillä on käynyt läpi toisen muodonmuutoksen filosofian hiivittyä kokonaisvaltaisen salakavalasti elämäni. Ymmärrys, moraalit, toiseus ja olemassaolo monien muiden asioiden kanssa joutuivat ankaaraan tarkasteluun, jonka seurauksena voidaan todeta yksinkertaisesti vain se, että kaikki on monimutkaista. Rajasta tuli hädintäkin vapisevalla kädellä veteen piirretty. Aina se ei ole edes sitä.

Huu Tainen

Kirkolla kohtuuton erityisasema Espoon kouluissa

Espoon kaupungin ja Espoon seurakuntayhtymän tekemästä yhteistyösopimuksesta on kanneltu Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Vapaa-ajattelijoiden tekemässä kantelussa katsotaan yhteistyösopimuksen rikkovan perustuslain yhdenvertaisuusperiaatetta ja muita säännöksiä sekä suovan evankelisluterilaisille seurakunnille kohtuuttoman erityiskohtelun muihin uskontoihin ja uskonnottomaan vakaumukseen verrattuna.

Poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan peruskoulun opetuksen tulisi olla poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta. Yhteiskuntaopin opetusta ei olekaan delegoitu yhdelle puolueelle, mutta yhteistyösopimuksessa ev.lut. kirkolle kaavailaan merkittävää roolia "uskontokasvatuksessa", jota käsiteltä ops-perusteet eivät edes tunne:

"Seurakunta ja koulu toimivat kasvatuskumppaneina, joiden yhteisenä tavoitteena on tukea oppilaan kasvua monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Seurakunnan toiminta koulussa on osa koulun uskontokasvatusta, joka antaa valmiuksia uskontodialogiin."

Jumalanpalvelusten ja hartauksien järjestäminen kouluissa on myös ristiriidassa opetuksen ja koko koulutyön tunnustuksettomuuden luonteen kanssa.

"Lukuvuoden aikana järjestetään koulujumalanpalveluksia tai koko koulun hartauksia, joiden ajankohdista koulu ja seurakunta sopivat yhdessä. Jumalanpalvelusten suunnittelussa ja toteutuksessa on mukana seurakunnan lisäksi oppilaita, opettajia ja mahdollisesti muuta kouluhenkilökuntaa. Oppilaat voivat valmistaa opitunneilla jumalanpalveluksen osia (esim. synnintunnustus, esirukous, saarna) ja tunneilla voidaan harjoitella etukäteen siihen liittyviä virsiä. Näin jumalanpalvelus toteutetaan koko kouluyhteisön yhteisenä juhlanä."

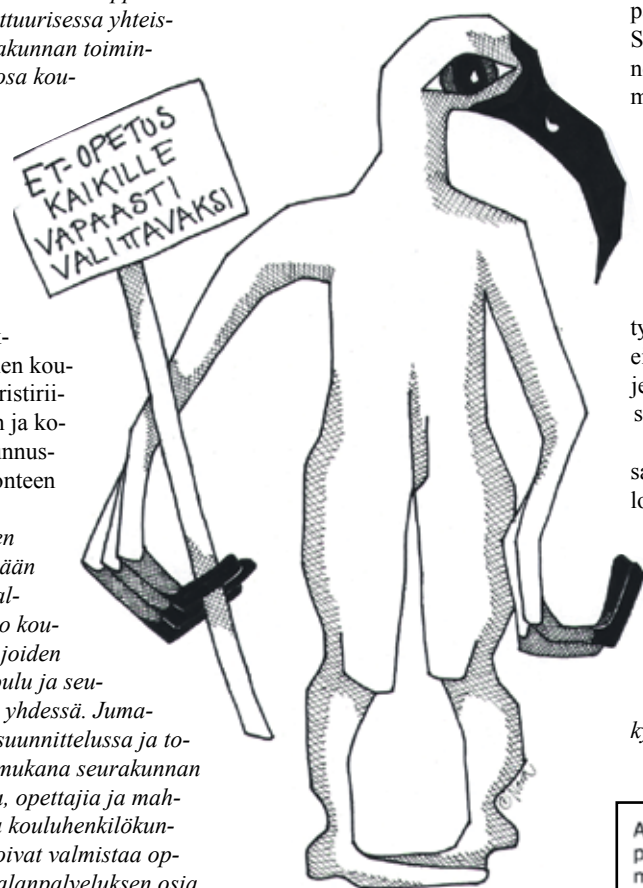
Hartaustilaisuudet ja jumalanpalvelukset eivät voi mitenkään olla "koko koulun" tilaisuuksia. Jumalanpalvelusta ei voida toteuttaa

"koko kouluyhteisön yhteisenä juhlanä". Kaikki oppilaat ja opettajat eivät suinkaan osallistu uskonnonharjoitukseen koulussa. Kirkon ulkopuolella olevien oppilaiden määrä Espoossa kasvaa koko ajan, sillä vuonna 2010 syntyneistä lapsista 65 prosenttia kastettiin ja 35 prosenttia on kastamattomia. Kirkon jäsenetkin voivat olla pois uskonnon harjoittamisesta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ei velvoita järjestämään uskonnonharjoitusta koulussa, eikä uskonnollisten rituaalien kuukaudesta toiseen jatkuva kertominen ole perusteltua. Joulun- ja kevätjuhlien ohjelma on asia erikseen, koska perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan yksittäinen virsi ei vielä tee juhlasta uskonnon harjoittamista, kun taas hartaudet ja jumalanpalvelukset sitä kiistatta ovat.

Kohtuuton erityisasema kirkolle

"Seurakunnan työntekijät käyvät pitämässä päivänavauksia aamupäi-

vän aikana kouluilla yhteisesti sovituna ajankohtana vähintään kerran kuukaudessa."

Sopimus antaa seurakunnalle kohtuuttoman suosivan erityispääsyn päivänavauksiin. Yhdenvertaisuusperiaatteen mahdollistamaa positivistista erityiskohtelua ei ole perusteltua soveltaa, sillä ev.lut. seurakun-

tyhtymä ei ole heikommassa vaan päinvastoin vahvemmassa asemassa. Sen sijaan muut uskonnot ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat ovat heikommassa asemassa.

Pikemminkin olisi perusteltua sopimus, jolla tuettaisiin juuri uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien oppilaiden ja opettajien katsomusten ja vakaumusten kunnioittamista ja huomioon ottamista päivänavauksissa. Yhteistyötä olisi paikallaan lisätä erilaisten ei-uskonnollisten 3. sektorin järjestöjen kanssa sekä kunnan oman nuoris- ja kulttuuritoimen kanssa.

Uskonnollisia aamunavauksia ei saisi tulla keskusradiosta, koska silloin niistä pois olevien oppilaiden on vaikea välttää niiden kuulemistä.

"Koulut voivat halutessaan saada seurakunnalta tukea kriisitilanteissa kuoleman, onnettomuuden tms. kohdatessa oppilasta, henkilökuntaa tai kouluyhteisöä. Tämä mahdollisuus tulee näkyä koulujen kriisisuunnitelmassa."

Kuntien ja koulujen kriisisuunni-

telmien tulee perustua ensisijaisesti julkisiin palveluihin ja katsomuksellisesti neutraaliin ammatti- ja vapaaehtoistyöapuun. Sopimus pohjaisesti on usein käytettävissä muun muassa Suomen Punaisen Ristin kriisipalveluja. Seurakunnan tarjoamat tukipalvelut tulee kohdistaa lähinnä kirkon jäseniin.

Espoossa ongelmia aiemminkin

Vapaa-ajattelijat ovat aiemminkin kritisoineet Espoon kaupungin sivistystoimen toimintaa. Syksyllä 2010 espooalaisten oppilaiden vanhemmat saivat kaupungilta kirjeen, jossa uskonnottomien perheiden lapsia kehoitettiin osallistumaan uskonnollisiin tilaisuuksiin.

"Suositeltavaa on, että oppilas voisi osallistua kaikkiin koulussa pidettäviin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa lähinnä luterilaisen seurakunnan pitämiä päivänavauksia ja jumalanpalveluk-

sia", todetaan sivistystoimeen kirjeessä.

Vapaa-ajattelijat katsoivat, ettei julkisen palvelun toimijoiden ole syytä tehdä tämänkaltaisia suosituksia ja että tällainen menettely loukkaa perustuslain nojalla ns. negatiivista uskonnonvapautta. Samalla se käytännössä loukkaa myös positiivista omantunnon vapautta, sillä vaihtoehtoisen uskonnottoman ohjelman järjestämiseen asianmukaisesti kouluissa ei selvästikään ollut tarkoitus panostaa.

Tammikuussa 2011 Espoon kaupunki vastasi kirjalliseen kritiikkiin, myönsi sen aiheelliseksi ja ilmoitti, että ohjekirjeessä ollut virheellinen kehoitus osallistua uskonnonharjoitukseen tullaan korjaamaan. Nähtäväksi jää myöntääkö Espoon sivistystoimi lopulta yhteistyösopimuksen kohdalla myös tapahtuneen virheen. Aluehallintoviraston ratkaisua kanteluun ei ole 23.9.2011 mennessä saatu.

Kimmo Laine
ja Esa Ylikoski

Uteliasta pohdintaa Prometheus-leirillä

Prometheus-leiri oli selkeästi elämäni suurimpia kohokohtia. Olin käynyt jo edellisenä vuonna riparinkin, mutta tuo yksi leiriviikko elämässäni ylitti kaikki muut. Ikinä en ole ollut onnellisempi. Nyt olen jo vuoden toiminut Protun sisällä.

Protu tarkoitti minulle niin paljon, että hakeuduinkin välittömästi jäseneksi ja ilmoittauduin apuohjaajakoulutuksiin niin pian kuin kykenin. Prometheus-leirillä apuohjaajat eivätkä liiemmin ohjaajajakaan saa palkkaa työstään. Sitä tehdään pelkästä sydämen palosta. Itse asiassa koko järjestö, Prometheus-leirin tuki ry (Protu) toimii suurimmaksi osaksi vapaaehtoisvoimin, palkattuja työntekijöitä ovat vain leirikokit ja toimistos-kaksi työntekijää (joista toinen on osa-aikainen).

Kävin siis vuoden sisään oman leirini ja apparoin yhden leirin juuri elokuussa siinä toivossa, että pystyisin antamaan yhtä huikean leirikokemuksen muille protunuorille.

Protu on siis selkeästi minulle iso asia. Olen kuitenkin itse todella uusi toimija järjestön sisällä. Siksi kysyinkin tunteja eräältä toiselta ”protunuorelta” hänen tunnoistaan. Hän on Lauri Linna, oman leirinsä vuonna 2009 käynyt ja jo kaksi leiriä apparoinut protuaktiivi. Toinen niistä oli omani.

Lauri Linna, mitä Protu merkitsee sinulle?

- Protu on minulle kuten monelle muullekin leirin käyneelle enemmän kuin pelkkä leiri. Kyse on järjestöstä, jossa voi toimia täysin omana itsenään. Protun toiminnan kautta olen myös tutustunut hyvin moniin minulle nykyään erittäin läheisiin ystäviin. Kokonaisuudessaan protu merkitsee järjestöä, jonka piirissä toimiminen on avartanut niin ajatuksiani kuin sosiaalista elämäni.

Olet apuohjannut oman leirisi jälkeen kaksi leiriä, miksi?

- Apuohjaajana toimiminen on yksi parhaimmista tavoista olla oman leirin jälkeen mukana protun toiminnassa ja tutustua muihin protuihin. Hyvän leirikokemuksen haluaa myös jakaa muille. Aivan yhdentekevää ei ole sekään, että näin saa tuntuun järjestötoimintaan. Apuohjaajana olemalla saattaa oppia yhtä paljon ellei enemmän kuin mitä oppi oman protu-leirin käymällä. Apuohjaajana tutustuu todella hyvin muihin saman henkisiin ihmisiin. Apuohjaajana saa myös todella hyvän mielen, jos näkee, että on leirin aikana saanut tarjottua leiriläisille uusia ajatuksia ja parannettua heidän itsetuntemustaan.

Mikä on leireillä olennaisinta?

- Olennaisinta protussa on se, että kaikki saavat olla mitä he todella ovat. He voivat olla vapaita niistä kahleista ja rooleista, joita heillä heitä koululla tai muissa elämäntilanteissaan saattaa olla. Myös ennakkoluulottomuus on upeaa: se, että ei ole niin tyhmää ajatusta etteikö sitä pitäisi pohtia. Mitään mielipidettä ei kumota suoralta kädeltä, vaan kaikista näkemyksistä keskustellaan ja niille koetetaan etsiä perusteluja.

Paras muisto omalta Prometheus-leiriltäsi?

- Paras muisto omalta protultani liittyy näyttelemiseen. En ollut ennen erityisemmin pitänyt näyttelemisestä, mutta protulla tajusin kuinka mahtavaa se voi olla.

Kuvaile omaa leirikokemustasi ja apuohjaajana toimimista

- Oma leirikokemukseni antoi paljon, mutta tunnen, että apuohjaajana oleminen on ollut minulle sitäkin tärkeämpää. Leirikokemuksissa toistuu tärkeänä niin uudet ajatukset, joita erityisesti oma leiri antoi, kuin tutustuminen mahtaviin ihmisiin. Apuohjaajana oleminen on välillä ollut rankkaa, siinä kun joutuu kantamaan paljon enemmän vastuuta kuin mitä tämän ikäinen normaalioloissa joutuu kantamaan. Pitää selviytyä vähillä yöunilla ja ajatella oman etunsa sijasta hyvin pitkälle kaikkien yhteistä etua. Apuohjaajana olo on osin kuin mitä tahansa vapaaehtoistyötä, siinä kuitenkin korostuu hyvin vahvasti sosiaalinen ulottuvuus ja avoimuus, jota tarvitaan niin hyvän protu-leirin suunnittelussa kuin toteuttamisessa.

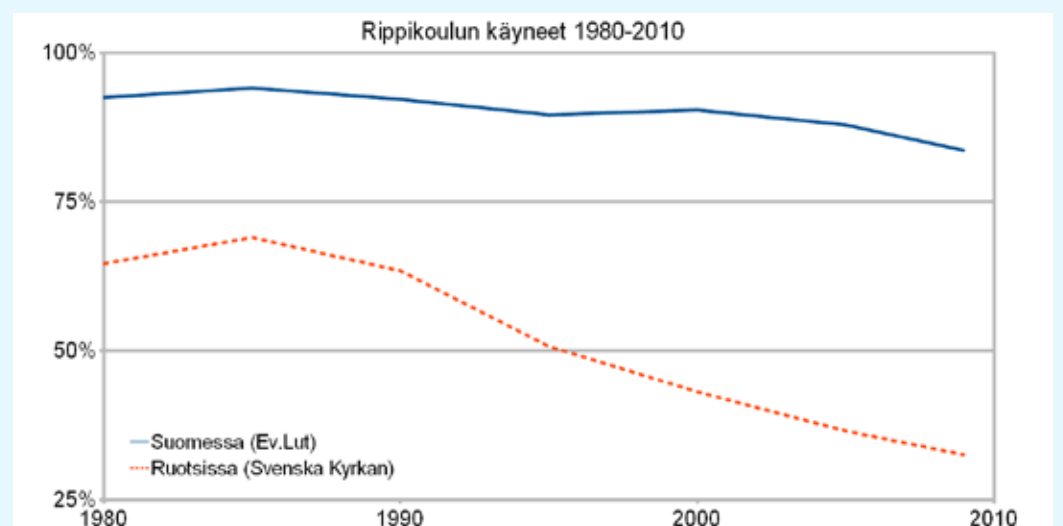
Miten lähtisit parantamaan Protua?

- Protun tiedottamisessa olisi parannettavaa. Yhä liian moni luulee, että kyse on ateistileiristä. Ei tiedetä, että protu on sitoutumaton järjestö eikä sen leireillä kannusteta muuhun kuin uteliaaseen pohdintaan. Protu-järjestön järjestämässä paikallistoiminnassa (samalla alueella asuvien protu-leirin käyneiden toimintaryhmissä) olisi myös parannettavaa. Niitä on liian vähän.

Maailmankatsomuksellisen pohdinnan lisäksi leireillä pidetään myös yhdessä hauskaa.

Rippikoulun suosio hitaassa laskussa

Rippikoulun suosio Suomessa on ollut hitaana laskussa. Naapurimaassamme Ruotsissa rippikoulun suosio on puolestaan laskenut niin voimakkaasti että nykyisin enää kolmannes nuorista käy rippikoulussa, siinä missä vielä vuonna 1970 rippikoulun kävi 80 % ruotsalaisnuorista.

Prometheus-leirin suosio Suomessa on edelleen varsin marginaalinen verrattuna rippikouluun. Prometheus-leiriin osallistuvia nuoria on vuosittain n. 1 000 kun taas rippikoulun käyviä on n. 60 000.

Kimmo Laine

Lähteet: evl.fi, svenskakyrkan.se, protu.fi

Prometheus-leirillä kasvetaan itseksi

Prometheus-leiri on n. 14-15 -vuotiaille suunnattu leiri, jonka on tarkoitus tukea nuorten oman maailmankatsomuksen muotoutumista. Vuosittain järjestetään myös muutama ns. seniorileiri, joihin osallistuu 16-19-vuotiaita nuoria. 2011 kesällä kokeiltiin ensimmäistä kertaa aikuisleiriä.

Prometheus-leirien tuki ry (Protu) on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutunut kansalaisjärjestö. Vuonna 1990 perustettu järjestö järjestää uskontokuntiin kuulumattomille uskonnollisesti ja poliittisesti riippumatonta aikuistumiskoulutusta eli käytännössä Prometheus-leirejä.

Yhdistyksen tuoreiden sääntöjen mukaan myös uskontokuntiin kuuluvat nuoret ovat toiminnan kohde-ryhmää.

Prometheus-leirien määrä voi ylittää: tänä vuonna järjestettiin 66 leiriä eri puolilla Suomea. Joka vuosi noin 1000 nuorta käy Prometheus-leirin.

Kriittisyys kasvamisen avaimena

Kriittisyys ja itsenäisyys ovat koulutuksen kulmakiviä. Valmiita vastauksia ei anneta vaan leiriläisiä kannustetaan omakohtaiseen asioiden puntarointiin. Toisten kunnioittaminen ja vastuu omista valinnoista ovat etualalla leirien arvojärjestyksessä.

Jokaisella leiripäivällä on oma teemansa. Ensimmäinen päivä menee tutustumis-teeman merkeissä ja myöhemmin päivinä käsitellään esimerkiksi erilaisuutta, syrjintää, päihteitä ja riippuvuuksia, yhteiskuntaa ja vaikuttamista. Maailmankuvan pohdintaan liittyy myös ihmissuhdeasioiden ja seksuaalisuuden pohdintaa.

Teemoja käsitellään leireillä ryhmäkeskusteluissa ja tehtävien avulla. Tehtävänä voi olla näytelmän tai lehden tekeminen, kirjoittamista, keskustelua tai aihetta konkretisoiva roolileikki.

Virallisen opetusohjelman lomassa on paljon aikaa kivalle yhdessä ololle. Makkaranpaistaminen, laulaminen, uinti ja sauna kuuluvat erotamattomasti Protu-leirin ohjelmaan. Jokainen leiri on myös osallistujien näköinen, ja protuleirin muisto voi elää vuosia kauniina osallistujan mielessä.

Viimeisenä päivänä vietetään Prometheus-juhlaa, jossa juhlistetaan leirin päättymistä ja nuorten aikuistumista. Leiriläisten vanhemmat ja muut läheiset osallistuvat myös juhlaan.

Mukaan toimintaan

Kesän leirit toteutetaan talkoovoimin. Protu-leirin käyneille tarjotaan mahdollisuutta kouluttautua leirin apuohjaajaksi muuttaman viikonlo-

pun mittaisella koulutuksella. Hie-man varttuneemmille, vähintään 20-vuotiaille protulaisille on mahdollista hakeutua leiriohjaajaksi.

Protun toimintaa ohjataan eri jaostojen kautta. Tällä hetkellä Protussa toimii muun muassa koulutus-, leiri-, tiedotus-, syysleiri-, ja paikallisjaostot. Jaostojen toimintaan osallistuminen edellyttää harrastukseen sitoutumista. Vaativuudeltaan vaihtelevia tehtäviä lehden toimittamisesta kansainvälisiin tehtäviin löytyy hauskaille runsaasti.

Mukana toiminnassa voi olla myös osallistumatta itse Protun pyörittämiseen. Syysleireillä voi syventää omaa maailmankatsomuksellista pohdintaansa, Protun vuosittain järjestämä Nuorten filosofiatapahtuma tarjoaa ajattelemisen aihetta ja yhdistyksen vuosikokouksen yhteydessä järjestetään kiinnostavia seminaaritapahtumia.

Rippileirin valta-asema horjumaan

Samankaltaisuudesta huolimatta Prometheus-leiri ja rippileiri eroavat toisistaan lähtökohdiltaan. Rippikoulun tavoitteena on tutustua kristinuskoon ja pohtia asioita nimenomaan kristinuskon näkökulmasta. Prometheus-leiri rohkaisee nuoria tutkimaan erilaisia maailmankatsomuksia ja pitämään sen, minkä kokevat itselleen hyväksi.

Tulevaisuudessa Protu Ry:n toiminnassa Prometheus-leirien järjestäminen tulee olemaan toiminnan ytimessä. Leiritoinnalle on selvää kysyntää yhteiskunnassamme ja leirien tavoitteet ja menetelmät koetaan yleisesti oikeanlaisiksi. Jotta toiminta pysyy elävänä ja tekijöidensä näköisenä, leirejä ja toimintaa on jatkuvasti myös kehitettävä.

Pitkällä tähtäyksellä Prometheus-leirien suosiota on tarkoitus lisätä huomattavasti. Prometheus-leirit pyritään tekemään mahdolliseksi yhä useammalle varttuvalle suomalaisnuorelle. Kasvu lisää palkatun henkilökunnan määrää jollain aikavälillä, mutta leirien suunnittelu ja toteutus tulee säilymään nuorilla apuohjaajilla ja ohjaajilla itsellään.

Prometheus-leirien laajenemiseksi on varmasti kysyntää. Tiedotus, markkinointi ja yhteistyö muiden järjestöjen kanssa nousevat entistä keskeisemmäksi tulevaisuudessa.

Ilkka Vuorikuru

Perustuu Prometheus-leirien tuki ry:n puheenjohtaja Anna Vuorjoen haastatteluun

Kirkkoon kuulumattomien syrjintää puolustusvoimissa

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja on saanut pohtia kesän yli Puolustusvoimien ongelmia koskien varusmiesten uskonnon ja omantunnon vapautta sekä yhdenvertaista kohtelua. Pääesikunta vastasi kesäkuussa apulaisoikeusasiamiehen esittämään selvityspyyntöön ns. negatiivisen uskonnonvapauden toteuttamista. Vastaus oli huono niin kirkkoon kuuluvien kuin siihen kuulumattomienkin kannalta.

Vastauksessa ja sen liiteaineistoissa puolustetaan pakkouskonnon harjoittamista ev.lut. kirkon jäsenille, uskonnottomia ja toisuskoisia syrjiviä käytäntöjään sekä ylipäättään kirkollisen työn erityisasemaa kaikkiin varusmiehiin nähden. Myös uskonnollista sotilasvalaa suositaan uskonnottoman sotilasvakuutuksen kustannuksella. Uskontopakon bunkerointi on korutonta kertomaa armeijan vanhoillisuudesta ja kirkon alttiudesta totaaliseen hegemoniaan siellä missä se vain on yhä mahdollista.

Tilanne on innoittanut myös Vapaa-ajattelijain liittoa paneutumaan asiaan Perustuslain 6 § ja 11 § pohjalta ja tekemään alla kerrottuja kehittämissuhteita, joilla on lähestytty sekä Puolustusvoimien johtoa että poliittisia päättäjiä. Mielestämme näillä on uutisarvoa:

1. Kirkkoon kuulumattomat varusmiehet joutuvat selvityksen mukaan nyt hakemaan vapautusta kirkollisesta työstä ja uskonnon harjoittamisesta. Jos oletusarvona pidetään kirkolliseen toimintaan ja esim. hartauksiin osallistumista, se painostaa erityisesti uusia varusmiehiä osallistumaan ja mukautumaan uskonnolliseen toimintaan. Hakemusmenettely on syrjivä ja epäkunnioittava sekä ei-uskonnollisen katsomuksen omaavia että toisuskoisia kohtaan.

Puolustusvoimissa tulisi siirtyä samankaltaiseen menettelytapaan kuin kouluissa. Elämäkatsomustiedon ja etiikan kuuluisi olla uskontokuntiin kuulumattomien oletusarvoinen vaihtoehto, johon heidän ei tarvitsisi hakea. Eikä kirkkoon kuulumattomilta oletettaisi osallistumista hartauksilaisuuksiin ja jumalanpalveluksiin. Tällä ei silti estettäisi ketään halutessaan osallistumasta niihin.

2. Pääesikunnan selvityksistä ilmenee, että informaatio vaihtoehtoista uskonnolliselle palvelulle annetaan nyt kaikille pakollisella ”kirkollisen työn” ensimmäisellä oppitunnilla, jonka pitää sotilaspappi. Puolueellisen henkilön sijaan päävastuu katsomuksellisen ja eettisen työn esittelyoppitunnista tulisi olla neutraalilla henkilöllä, kuten yksikön päälliköllä, vaikka mukana olisivatkin eri vaihtoehtojen edustajat. Samoin uskonnollisen sotilasvalan ja uskontoneutraalin sotilasvakuutuksen vaihtoehtoisuudesta tulisi infota

puolueettomasti.

3. Selvityksistä ilmenee sekin, että ei-uskonnollisen elämäkatsomustiedon ja etiikan opetuksesta varusmiehille vastaa nyt sotilaspappi, mikä on kirkkoon kuulumattomia ja uskonnottomia syrjivä ja väheksyvä käytäntö. Puolustusvoimissa tulisi olla eettisen, psykologisen ja sosiaalisen koulutuksen saaneita ammattilaisia, jotka muun katsomuksellisesti neutraalinen henkisen tukityön lisäksi pitävät myös mainitut oppitunnit. Keskenään vaihtoehtoiset katsomuksiin liittyvät oppitunnit on tarkoituksenmukaista järjestää samaan aikaan. Kirkollisen opetuksen hoitavan papin on vaikea järjestää samaan aikaan asianmukaista elämäkatsomustiedon ja etiikan ohjelmaa toisaalla.

4. Kaikkien oikeutta vapaaseen valintaan neutraalin sotilasvakuutuksen ja uskonnollisen sotilasvalan välillä tulisi kunnioittaa vaihtoehtojen esittelyssä ja toteuttamisen järjestelyssä. Sotilasvakuutukseen liittyvien seremonioiden tulisi olla yhtä juhlavia kuin sotilasvalaankin liittyvät seremoniat niin, että sotilasvakuutukseen osallistuvien ohjelmaan ei sisälly kenttähartauden seuraamista. Kaikkien tulee päästä sotilasvalan ja -vakuutuksen antopäivän yhteiseen sotilasparaatiin ja ohimarsiin yhdenvertaisesti.

5. Sotilasparaatiin liittyy nyt yleensä kenttähartaus, minkä vuoksi kirkkoon kuulumattomalla ei ole mahdollisuutta osallistua paraatiin kuuntelematta jumalanpalvelusta ja nykyohjelmien mukaan tekemättä asentoa ”rukoilkaamme”-käskyllä. Paraatiin ja kenttähartauden uskonnottomia syrjivää kytkentää perustellaan 200 vuotta vanhalla sotilasperinteellä. Perustelu on kestävä, sillä maassamme oli 1800-luvulla

myös yleinen kirkossakäyntipakko, mutta tilanne on muuttunut, ja nykyisen Perustuslain perusoikeudet ovat luomassa uusia perinteitä.

6. Kirkkoon kuuluvien pakollisen osallistumisen uskonnon harjoittamiseen palveluksessa on uskonnollista painostusta sekä kirkkoon kuuluvia että välillisesti myös siihen kuulumattomia kohtaan. Perustuslain mukaan kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Vaparien vaatimuslista Intille:

1. kirkkoon kuulumattomilta vaadittavasta vapautushakemuksesta luovuttava
2. katsomuksellisten vaihtoehtojen esittely tulee saada tasapuoliseksi
3. katsomuksellisesti neutraalit ammatillaiset asialle
4. sotilasvakuutuksen ja sotilasvalan valinta aidosti vapaaksi
5. kenttähartauden liittäminen paraatiin tulee purkaa
6. kirkossakäyntipakko ei kuulu 2000-luvulle
7. puolustusvoimia tulee kehittää uskonnollisesti tunnustuksettomaksi

Edellä mainittujen välittömien uudistustöiden lisäksi Vapaa-ajattelijain liitto esittää, että Puolustusvoimien alkavan uudistustyön yhteydessä voitaisiin luopua valtion kustantamasta ”kirkollisesta työstä” palkkapappeineen. Julkisen vallan organisaation tulisi olla katsomuksellisesti tunnustuseton siten, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti eikä ketään asetata eri asemaan uskonnon, vakaumuksen tai mielipiteen vuoksi. Tällaisen muutoksen ei tarvitsisi estää seurakuntia tarjoamasta varuskunnissa uskonnollisia palvelujaan varusmiesten vapaa-ajalla. Muutosta ei pidä nähdä vain säästökohteena, sillä psykologeja, sosiaaliterapeuteja ja muita ammattilaisia tarvitaan antamaan henkistä tukea varusmiehille ja henkilöstölle niin normaalipalveluksessa kuin mahdollisissa traumaattisissa kriisitilanteissa.

Esa Ylikoski

Uskonto ja seksi – kivulias yhdistelmä

Filosofi Bertrand Russell kirjoitti 1900-luvun alussa, että lasten pitäminen tietämättöminä seksiasioista johtaa suurempiin ongelmiin kuin heidän tiedonjanoonsa vastaaminen. Hänen argumenttinsa on yllättävän ajankohtainen, vaikka siitä on aikaa jo sata vuotta.

Kiellet ja kiertely nostavat seksin jallustalle ja tekevät siitä erityisasian, johon ei päde normaali järjenkäyttö. Kun seksi nähdään likaisena, vaaralisenä tai syntisenä, siihen on mahdollonta muodostaa luontevaa ja mutkatonta suhdetta.

Russell perusti näkemyksensä viktoriaanisen ajan Englantiin, mutta sama dynamiikka on löydettävissä myös nykyajan seksuaalikäsitteistä erityisesti lähi-idän uskonnoissa kuten kristinuskossa, juutalaisuudessa ja islamissa. Vahvimmin tämä paradoksi elää seksistä pidättäytymisen opissa, joka on onnistunut lähinnä lisäämään seksuaaliongelmia, sukupuolitauteja ja teiniraskauksia niillä alueilla, joilla sitä on kiivaimmin opetettu.

Konservatiivisten uskonnollisten seksuaalikäsitteiden ongelma kenttä ei kuitenkaan rajoitu pelkästään uskonnollisiin yhteisöihin tai uskontojen pariin. Niiden vaikutukset kulttuurissamme ovat pitkäaikaisia ja kokonaisvaltaisia.

Konservatiivien puolustustaistelu

Seksuaalipolitiikka on ollut jo useamman vuosisadan ajan liberaalien ja uskonnollisten konservatiivien välistä kädenvääntöä. Nykyisen kaltaisen asetelman voidaan jäljittää ainakin 1700-luvulle valistuksen aikaan, jolloin kristinuskoon perustuvaa elämäntapaa ja seksuaalimoraalia alettiin kyseenalaistaa entistä avoimemmin.

Vaikka vapaamielinen ajattelu on ollut voitokasta koko 1900-luvun, junnua seksuaalipoliittinen keskustelu monesti ikuisuuskyymysten parissa, sillä konservatiivinen positio ei ole juurikaan muuttunut parissa sadassa vuodessa.

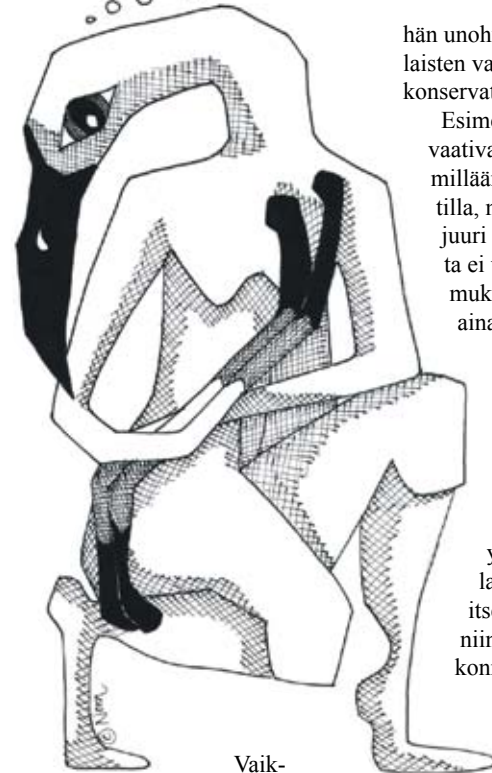
Tapainturmelus, moraalien rappio ja säädyttömyys ovat yhä asialistalla – tosin uusilla nimillä, mutta keskustelunaiheet ovat hämmästyttävän samankaltaisia kuin valistusajan polemiikeissa.

Uskonnon rooli seksuaalipoliittisessa keskustelussa on ollut pääsääntöisesti liberaalia ajattelua vastaan. Jos kirkko olisi saanut päättää vuonna 1971 homoseksuaalisuuden kriminalisoinnin purkamisesta, niin monet tuntemamme viihdemaailman ja politiikan henkilöt olisivat parhailaan telkien takana tai psykiatrian

polilla saamassa sähköshokkihoitoa. Ristiriitaista seksuaalipolitiikkaa

Kirkon kannanotoilla ei tietenkään tarvitse olla mitään merkitystä ei-uskovalle, mutta kirkon kanta painaa yhä lainsäädäntöä ja viranomaiskäytäntöjä laadittaessa. Historialliset kytkökset eivät purkautu helposti, vaikka ne tuottaisivat kyseenalaista politiikkaa.

Uskonnollisen konservatiivien seksuaalipoliittisessa ajattelussa hämmästyttävintä on sen ristiriitaisuus. Tiukkoja rajoituksia seksuaalisuuden ilmaisulle kannattava kristitty tulee ajautuneeksi paradoksiin sekä oman uskontonsa ideaalien että kansalaisvapauksien kanssa.

Vaikka kristillisen doktriinin ytimessä on rakkautellisuus, sisältää seksuaalikielteinen eetos lähinnä vihaa ja inhoa. Puhe homoseksuaalisuudesta ja seksuaalista vapautta vastaan pyrkii rajoittamaan kohteidensa keiseisiä kansalaisvapauksia ja halventaa heidän arvoaan vedoten johonkin uskonnolliseen elämäniidealiin

tai jumalan määräykseen. Tällainen on kaukana rakkauden kaksoiskäynn hengestä.

Konservatiivisen ajattelun perusongelma on sen ajautuminen aina ristiriitaan sekä kansalaisvapauksien että erilaisia arvoja kannattavien eestosten kanssa. Konservatiivi olettaa, että juuri hänen esittämänsä seksuaalielämän ihanne on korotettavissa kaikkia sitovaksi säännöksi. Tällöin hän unohtaa joutuvansa itse samanaisten vaatimusten kohteeksi toisten konservatiivien taholta.

Esimerkiksi yhtenäiskulttuuria vaativa kristitty ei voi perustella millään yleispätevällä argumentilla, miksi kaikkien tulisi alistua juuri hänen vaatimuksiinsa, mutta ei vaikkapa islamistin vaatimuksiin. Konservatiivi joutuu aina tukeutumaan kansalaisvapauksiin puolustautuessaan toista konservatiivista vastaan – ellei hän sitten kannata vastustajien eliminoimista.

Ainoa ratkaisu tälle ongelmalle on liberaali yhteiskunta, jossa jokaisella on mahdollisuus toteuttaa itseään haluamallaan tavalla – niin seksuaalisuudessa kuin uskonnollisuudessaakin.

Synti ja häpeä

Kun ihmisen perustavimmat halut nimetään synniksi, voidaan uskottavasti todeta kaikkien ihmisten olevan syntisiä. Synti leimaa ihmisyden alhaiseksi ja hävettäväksi, kun taas uskonto esiintyy retorikassaan ja symboliikassaan kaiken ylimaallisen ja korkea-arvoisuuden työssijana.

Uskonnolla on aina ollut mono-

poli syntien nimeämiseen, arvioimiseen ja anteeksiantamiseen. Kaksinaamainen politiikka on ollut hyvin tehokasta, sillä uskonnollisperäistä häpeää potee yhä suuri osa ihmisistä – jopa monet uskonnosta irtisanoutuneet.

Seksuaalisuuteen liittyvä häpeä on niin voimakas kulttuurinen rakenne, että sen on kuviteltu olevan seksuaalisuuteen välttämättä kuuluva piirre esimerkiksi psykoanalyttisessä traditiossa. Synnin ja häpeän rakenteet värähtävät yhä voimakkaasti käsityksiämme yksityisyydestä, säädyllyisyydestä ja kunnollisuudesta.

Seksiin ja alastomaan kehoon liittyvät ristiriitaiset reaktiot – himo, hystertia ja paheksunta; koko seksi-

skandaalin psykologia – perustuvat kaikki uskonnolliselle seksuaalikielteisyydelle. Kiellon, rajoittamisen ja rankaisemisen dynamiikka on tuottanut kulttuurisen skitsofrenian, jossa seksuaalisuus on samanaikaisesti korostettua ja ahdistavaa.

Kulttuurimme ei ole ”yliseksualisoitunut” siksi, että paljasta pintaa näkyy mediassa. Kyseessä on tyhjä hokema. Kulttuurimme on yliahdistunut seksuaalisuuden kohtaamisesta. Hälinän vaimentamiseksi voisi toimia päivittelyä paremmin viileän lakoninen suhtautuminen: ”Vaate-mainoksessa vilahti nänni. Jaa, mitä sitten?”

Tommi Paalanen
Sexpo-säätiö

Lähi-Idän uskonnot seksin asialla

Lähi-idän uskonnot ovat olleet kautta historiansa hyvin kiinnostuneita ihmisten seksielämästä. Valitettavasti kiinnostus on ollut pääasiassa rajoittamista ja rankaisemista. Historia on täynnä karkeitä esimerkkejä itsekastraatiosta, noitien polttamisen kautta poikien pippelien silpomisesta.

Osa seksille langetetuista rajoituksista on ollut ymmärrettäviä menneisyyden olosuhteiden vuoksi. Esimerkiksi naisten seksuaalisuuden tukahduttamisen perusteet löytyvät patrilineaarisen sukujärjestelmän rakenteista: kun suku rakentuu isän nimelle, on isän pitänyt varmistaa kaikin keinoin, että lapsi on juuri hänen.

Nykyisin tällaisten ongelmien välttäminen on helppoa. Ehkäisykeinot ovat tehokkaita ja lapsen vanhemmuus voidaan selvittää muutamassa minuutissa. Asenteet tuntuvat kuitenkin muuttuvan joissakin asioissa hitaammin kuin yhteiskunta, vaikka niiden muuttumiselle ei ole varsinaisia esteitä.

Piintyneiden tapojen yksi ylläpitäjä on uskonto, joka pitää kiinni opeistaan ja instituutioistaan, vaikka maailma muuttuisikin. Jousta-mattomuus onkin elintärkeä vallankäytön rakenne sellaisille järjestelmille, joita ei voi perustella millään yhteiskunnallisilla järkisyillä.

Lähi-idän uskonnot ovat olleet mestareita itsensä oikeuttavien instituutioiden luomisessa. Yksi maailmanhistorian härskeimmistä vedätyksistä on synti. Kyseessä on nerokas kontrollikoneisto, jossa sama instituutio lyö ensin ihmisen maahan ja tarjoaa sitten auttavaa kättä.

ProSeremoniat
KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

- NEUVONTA
- PUHUJAPALVELU
- MUSIIKKI

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

PUH. 050 590 4390
FAX (09) 850 20 460

WWW.PRO-SEREMONIAT.FI
POSTI@PRO-SEREMONIAT.FI

Seksuaaliset oikeudet sekularismin satoa

Uskonnoilla, erityisesti kristinuskolla ja islamilla on pitkät perinteet ihmisten sukupuoli-ikäkäyttäytymisen sääntelyssä ja rajoittamisessa. Usein ankarilla rajoituksilla on ollut ja on yhä vahingollinen vaikutus ihmisten vapauteen, onnellisuuteen sekä seksuaaliterveyteen.

Uskonnon valta-aseman heikentymisen myötä ihmisoikeuksia seksuaalisuuden alueilla on saatu parannettua, mutta toteutuneet oikeudet ovat edelleen uhattuina ja monin paikoin rajoittuja. Uskonnot pyrkivät rajaamaan seksin vain uskonnollisesti siunattuun avioliittoon vain oikeauskoisen henkilön kanssa.

Seksi ennen avioliittoa kielletään jyrkästi. Myös muu avioliiton ulkopuolinen seksi on katsottu kielletyksi, synniksi ja myös rikokseksi, jossa rangaistuksena on pahimmillaan kuolemantuomio mm. kivittämällä. Itsetyydytyskin on leimattu vakavaksi synniksi uskontojen taholta. Yhdysvalloissa presidentti Clintonin hallituksen terveysministeri joutui eroamaan, kun hän televisiossa suositteli itsetyydytystä hyvänä keinona joissakin elämän vaiheissa.

Itsetyydytys hirtää piispoja

Itsetyydytys on luonnollinen osa seksuaalisuuden kehitystä ja toteuttamista, luonnollinen tapa purkaa seksuaalista energiaa. On hämmästyttävää, että 2000-luvun Suomessa evankelisluterilaisella kirkolla on piispojen linjauksen mukaan ”varovaisen kielteinen kanta” itsetyydytykseen. On aiheellista kysyä miksi ja piispoilla on velvollisuus vastata.

Asiallisen tiedon leviämisen myötä seksuaaliset tavat ovat vapautuneet. Suomessa ja monissa muissa maissa ihmiset voivat yleisesti nauttia seksuaalisuudestaan ja elää aikaisempaa vapaammin ja siten onnellisemmin eri elämänvaiheissaan. Lyhytaikaiset seksisuhteet ja -kokeilut ovat mahdollisia, vaikka ne eivät yleisesti tai pidemmän päälle yleensä olekaan paras tapa seksuaalisuuden toteuttamiseen.

Seurustelusuhteet ennen tai ilman avioliittoa ovat paitsi sallittuja myös yleisesti hyväksytyjä. Kuitenkin monien uskonnollisten liikkeiden vaikutuspiirissä edellä esitetty seksuaalinen vapaus on yhä jyrkästi kiellettyä ja synnillistä.

Ahdasmieliset rajoitukset yhdistyneenä syntioppiin voivat aiheuttaa joillekin nuorille henkistä ahdistusta, joka voi lisääntyä myös koulujen oman uskonnon opetuksen ja kirkon rippikoulun kautta. ”Taivas” ja ”hel-

vetti” ovat tosissaan otettuna vakava uhka henkiselle hyvinvoinnille.

Neitsytmyytti puhkaistu

Neitsytmyytti, vaatimus naisten koskemattomuudesta ennen avioliittoa on laajasti murentunut. Nainen tai mies ei mene pilalle seksin, seksikoitelun tai seksisuhteen myötä, vaan seksi on osa yksilön persoonallista kasvua ja kehitystä. Tärkeää tässä kehityksessä kuitenkin on, että tuohon kokemukseen liittyy molemminpuolista halua ja tyydytystä ja että siihen ei liity väkivaltaa, tunnekyllämyyttä eikä seksisairauksia.

Todellinen rakkaus ja luottamus parisuhteessa voi kehittyä vain vapaasti ilman pelkoa kuvitelluista tai todellisista uhista. Avioliittojen, yhdessä asumisen yleistymisen ilman avioliittoon vihkimistä on erinomainen esimerkki ihmisten järkevää käyttäytymisestä, kun on vapauduttu uskonnollisesta holhouksesta. Onhan useimmissa tapauksissa järke-

lasten aseman parantuminen muun muassa isyyden tunnustamisen ja perintöoikeuden kautta. Näin on ihmisoikeuksia vahvistettu uskonnollisen sääntelyn sijaan humanisesti ja rationaalisesti perustellulla lainsäädännöllä.

Syntyvyyden säännöstely ja lisääntymisterveys

Vanhempien seksuaalinen hyvinvointi ilman ahdistavia uskonnollisia rajoituksia on syntymättömien ja syntyneiden lasten etu. Seksuaalisuuteen, parisuhteeseen ja lisääntymisterveyteen kuuluu myös ihmisten oikeus syntyvyyden säännöstelyyn.

Uskonnot ja kirkot ovat aiheuttaneet ja aiheuttavat yhä maailmassa valtavia kärsimyksiä kieltäessään ehkäisyvälineiden ja muun syntyvyyden säännöstelyn käytön. Lapsen etu on syntyä vanhempien haluamana häntä odottavaan kotiin. Vanhempien mahdollisuus yhtäältä hedelmöityshoitoihin ja toisaalta raskauden ehkäisyyn käyttöön ja lain mukaiseen aborttiin edistävät lapsen etua ja oikeuksia.

Oikeus ehkäisy menetelmien hyvään saatavuuteen ja aborttiin on saatu aikaan demokraattisesti uskonnottomaan, sekulaariin, eettiseen ja humanistiseen harkintaan perustuen, ja siltä pohjalta pitää toimia jatkossakin.

Oikeuksia syntyvyyden sääntelyyn rajoitetaan ja yritetään rajoittaa uskonnollis-ideologisista perusteista eri puolilla maailmaa. Niitä vastaan saarnaavat erityisesti katolinen kirkko ja paavi, mutta samaa ilmenee myös protestanttisissa liikkeissä. Näiden pyrkimysten torjumisessa kysymys ei ole vain naisen oikeudesta omaan kehoonsa, vaan myös perheiden ja syntyvien lasten oikeuksien puolustamisesta ja edistämisestä. Uskonnoton yhteiskuntaetiikkaan kuuluu ainnutlaatuisen elämän kunnioitus, ja sen vuoksi terveydenhuollossamme on tehtävä kaikki voitava myös keskenmenojen ja lapsikuolleisuuden vähentämiseksi äärimmäiseen minimiinsä.

Emme voi luottaa ”korkeimpiin voimiin” ja ”kohtaloon” emmekä alistua ”johdatukseen” ja korkeaan lapsikuolleisuuteen ja lohduttautua ”pikkukielien” ”taivaspaikoilla”. Suomen kokemukset lastenneuvoloista ja julkisesta terveydenhuollosta osoittavat, että seksuaalinen hyvinvointi, lisääntymisterveys ja alhainen lapsikuolleisuus on mahdollista saavuttaa järkevällä yhteiskunnallisella toiminnalla, jota eivät rajoita ja ohjaa aikansa eläneet, vahingolliset uskonnolliset dogmit.

Esa Ylikoski
lehtori, FM

Karhumainen Laine viihtyy toisinaan myös korkkareissa.

Viimeinen punkkari kaapista ulos!

Makla Laineesta piti lapsena tulla pappi, mutta elämä ohjasi hänet toisenlaiselle uralle. Pappia hänestä oli toivonut uskonnollinen kummitäti, joka pyrki kasvattamaan häntä uskoon. Kummitäti kuitenkin kuoli Laineen ollessa vasta kymmenvuotias. ”Kummitäidin kuoleman jälkeen uskonto alkoi pikkujalajaa jäädä takalalle”, hän toteaa.

Viimein 80-luvun punk ja uusi aalto toivat uusia näkemyksiä elämään, ja rohkeutta tehdä omia valintoja. Armeijajässään hän valitsikin siviilipalveluksen armeijan sijaan – aikakaudella, jolloin siviilipalvelukseen päästäkseen vakaumus tuli todistaa valtion virkamiehelle.

80-luvun alussa käytiin myös voimakasta yhteiskunnallista keskustelua naispappeudesta. Laine koki vääryydeksi sen että kirkko ei kohdellut naisia tasa-arvoisesti eikä sietänyt erilaisuutta, ja tämän johdosta erosi kirkosta. Hän ei voinut hyväksyä sitä että kirkko määritteli ihmisen arvon, vaan kaikkien tulisi olla tasa-arvoisia. Kirkosta eroamisen oli nuorelle hommiehelle vapauttava kokemus.

Nuoruusvuodet olivat Laineelle vaikeaa aikaa mediassa vellovan AIDS-hysterian vuoksi. Iltapäivälehtien sairaudesta maalailemat kauhuvat ahdistivat häntä niin, että hän tuli liian varovaiseksi. ”Vietin aikani mieluummin punk- ja rockpiireissä kuin Gambrinissa samanhenkisten kanssa”, toteaa Laine.

Nykyisin asiat ovat onneksi toisin. Tänä vuonna viidettä kertaa Helsinki Pride -tapahtumaan osallistuaan hän kokee suureksi onnekseen useat lesbo- ja homoystävänsä.

Laineen homoseksuaalisuus ei ole aiheuttanut hänelle ongelmia per-

hepiirissä tai työyhteisössä. Maaliskuussa 2010 hän esiintyi Gaykuoro Out n' Loudin kanssa Maria! -ohjelmassa, jonka myötä myös hänen homoseksuaalisuutensa tuli viimeistään julkiseksi.

Kehitysvammaisten ohjaajana työskentelevänä hän kokee itsensä onnekaaksi siinä että työyhteisö, joku koostuu osin myös hyvin vakuumuksellisista kristityistä, on aina hyväksynyt hänet sellaisenaan, eivätkä homoseksuaalisuus tai uskonnottomuus ole aiheuttaneet työtoverien kesken ongelmia. ”Seksuaalisuus on musta sisäsyntyistä”, kuvataiteilija pohtii.

Nykyisin 49-vuotiaana hän muistelee jo nuorena kokeneensa ihastumista samaa sukupuolta olevia kohtaan. Siinä missä muut pojat ihastuivat Katri Helenaan, hän puolestaan haaveili Tapani Kansasta ja Markku Arosta.

Hän kokee sietämättömäksi sen, että uskonnolliset homot ja lesbot pyrkivät kieltämään oman identiteettinsä ja väheksymään itseään saadaksesen uskonnollisen yhteisön hyväksynnän. On vääryys että ihmisen pitäisi tuntea itsensä virheelliseksi kokiessaan rakkautta samaa sukupuolta kohtaan.

Demariperheestä kotoisin oleva vasemmistolainen Makla Laine olisi jättänyt kristillisdemokraatit Kataisen ”six-pack” -hallituksesta pois. Hän kokee sietämättömäksi että hallituspuolueen asialistalla on homojen oikeuksien jarruttaminen. Hän siteeraa Jari Tervoa: ”pidän uskontoon pohjautuvaa poliittista toimintaa politiikan alhaisimpana muotona.”

Kimmo Laine

Kirkko tuo brändiään torille isolla rahalla

Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi ev.lut. seurakuntien hankkeen uudesta erillisestä kappelirakennuksesta Narikkatorille, Kampin kaupakeskuksen ja bussiterminaalin läheisyyteen. Kappelia markkinoitiin yhtäältä hiljentyminenilana ja toisaalta sosiaalitoimen uutena palvelutoimintana, vaikka yhdistäminen lienee haastellista kun sosiaalipalveluissa on viikkojen jonoja.

Helsingin vapaa-ajattelijoiden mielestä kaupunki ei saisi liiaksi suosia yhtä uskontokuntaa eikä syrjiä muita katsomuksia. Ev.lut. kirkon kappeli ei aidolla tavalla palvele kaikkia, ei uskonnottomia eikä muiden uskontojen harjoittajia olivatpa he helsinkiläisiä tai matkailijoita.

Hankkeen voi nähdä myös ev.lut. kirkon brändäämisnä näkyvälle paikalle isolla rahalla. Rahalla saa ja pääsee esille vaikka Narikkatorille! Aito, kaikille tarkoitettu hiljentyminenilaksi voisi olla Kampin kaupakeskuksen ja bussiterminaalin sisätiloissa, samaan tapaan kuin hiljentyminenhuoneita on lentoasemilla ja sairaaloissa.

Sosiaalitoimenjohtaja Voutilaisen mukaan kappeliin tulisi uusia sosia-

alitoimen palveluja, joissa olennaista olisi yhteistyö kirkon diakoniatyön kanssa. Diakonissalaitokselta kaupungille siirtynyt Voutilainen on siis innostunut muustakin uudesta kuin toimistokalusteista, mutta kyseessä voikin olla paluu menneisyyteen, jolloin kirkolla oli suuri rooli köyhäinhoidossa. Herää kysymys, onko Voutilainen ennemminkin Diakonissalaitoksen ja kirkon kuin kaikkien helsinkiläisten asialla.

Kun uskonottomien ja muiden kuin ev.lut. kirkon jäsenten määrä Helsingissä on lisääntynyt ja kasvaa, Helsingin kaupungin sosiaalitoimen tulisi keskittyä omien palvelujen kehittämiseen ja turvaamiseen kaikille tasapuolisesti ja vieläpä kohtuullisessa ajassa. Tähän haasteeseen vastataan paremmin henkilöstön ja määrärahojen turvaamisella kuin uuden toimipisteen avaamisella aiottuun ev.lut. torikappelissa.

Oikeissa yhteispalvelupisteissä tärkeintä lienee toimiva yhteistyö Kelan ja työvoimaviranomaisten kanssa sekä uskonnollisesti neutraalien sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa.

Esa Ylikoski

Oliko kirkko hyvinvointivaltion ja tasa-arvon luoja?

Helsingin Sanomiin Tuomas Nevanlinnan ja Jukka Relanderin tuoreesta kirjasta "Uskon sanat" arvostelun kirjoittanut Jussi Ahlroth toteaa arvostelussaan, että "Maallistumisen myötä kristillisestä virtuaalisesta yhteisöstä on tullut valtavirtaa. Kirjoittajien mukaan tästä todistavat hyvinvointivaltio, tasa-arvo ja julkiset palvelut. He pohtivat tämän olevan Pyhän hengen aukeamista historiassa."

Kun luin tämän, voisi sanoa, että sydän kylmeni. Kuinka voi olla mahdollista, että filosofeiksi itseään kutsuvat ihmiset voivat hairahtua näin alkeelliseen ajatusvirheeseen. Oman lempi-ideologian puolustaminen vain näyttää aivan liian usein edelleen ajavan totuuden etsimisen edelle, vaikka ihminen kutsuisi itseään filosofiksi.

Tosiasiahan on, että hyvinvointivaltio, tasa-arvo ja julkiset palvelut ovat meillä olemassa enemmänkin kristinuskosta huolimatta, eivät suinkaan mitenkään erityisesti sen ansiosta.

Relanderilta ja Nevanlinnalta on jäänyt ehkä huomaamatta sellainenkin pikkuseikka, että sen 1500 vuoden ajan, jolloin kristinuskolla oli täydellinen ja ehdoton ideologinen ylivalta Euroopassa, eivät hyvinvointivaltio, tasa-arvo ja julkiset palvelut toteutuneet missään.

Hyvinvointivaltion, tasa-arvon ja julkisten palveluiden syntyminen tarvittiin ensin renessanssissa alkanut ja valistuksen ajalla kuorestaan puhjennut kirkosta riippumattoman humanistisen, rationaalisen ja tieteellisen ajattelun nousu.

Tuo uusi ajattelutapa rikkoi ensiksi kristinuskon ideologisen hegemonian ja sitten synnytti uudenlaisen ajan hengen (zeitgeistin), joka aikaan mahdollisti myös sosialismin ja työväenliikkeen kaltaisten uusien yhteiskuntaa muuttavien voimien syntymisen.

Humanistisen ja rationaalisen perusajattelun läpilyönti ja työväenliikkeen poliittisen vallan kasvu johtivat hyvinvointivaltion, tasa-arvon ja

julkisten palveluiden rakentamiseen. Niiden vuosisatojen ajan, joina nämä ajatukset todella tuotiin keskusteluun ja lopulta myös toteutettiin olivat kristillisten kirkkojen johtomiehet vastakkaisella puolella nimenomaan vastustamassa hyvinvointivaltion, tasa-arvon ja julkisten palveluiden rakentamista. Tämän asian tarkistaminen historiasta ei vaadi edes kovin suurta vaivannäköä.

Vallan toinen asia on, että humanistinen ajattelu myöhemmin muutti myös kristillisen kirkon perustuksiin myöten. Jeesuksen sanomassa on toki jo aluperin samoja arvoja kuin humanistisessa jokaisen ihmisen perusarvoa korostavassa ajattelussa, mutta 1500 vuoden ajan ne eivät va-

Toimittaja Jaakko Wallenius kommentoi maailman menoa suomeksi "Ajatuksia olemisesta" -blogissa osoitteessa uskoitseesi.blogspot.fi ja englanniksi "Being Human" -blogissa osoitteessa beinghuman.blogspot.fi

litettavasti mitenkään näkyneet kristillisten kirkkojen toiminnassa.

Kristilliset kirkot suanasivat 1500 vuoden ajan feodaalijärjestyksen epätasa-arvon, maaorjuuden, yksinvaltioiden hirmuteot, noitien polttamisen ja inkvisition julmuudet. Humanistinen perusajattelu läpilyönnin aiheuttama zeitgeistin muutos muutti kuitenkin etenkin perusteellisesti myös kristillistä kirkkoa. Jeesuksen alkuperäinen ja vuosituhsien ajan lähes täysin piilossa ja käyttämättä ollut humanistinen perusajattelu tuki helposti uudenlaisen humanistisen asenteen leviämistä myös kristillisiin valtionkirkkoihin.

Muutospaine kuitenkin tuli ulkopuolelta; kun yhteiskunnat muuttivat, piti kirkkojenkin muuttua, jotta ne eivät olisi joutuneet kokonaan marginaaliin.

Perustaltaan kuitenkin on kysymys siitä, että humanistinen perusajattelun läpilyönti muutti aikaa myöten myös kristillisen kirkon, ei siitä, että kristillinen kirkko

olisi muuttanut yhteiskuntaa piiruaan humanistisemmaksi 1800- tai 1900-luvuilla, jolloin luotiin perusta nykyiselle hyvinvointivaltiolle, tasa-arvolle ja julkisille palveluille.

Jos miettii millainen suomalainen valtionkirkko oikeasti oli vielä 1930- ja 40-luvuilla, muuttuu Nevanlinnan ja Relanderin ajatus kristillisestä kirkosta hyvinvointivaltion synnyttäjänä suorastaan huvittavaksi.

Toisen maailmansodan jälkeen luotiin nykyisen hyvinvointivaltion, tasa-arvon ja julkisten palveluiden pohja ja tämän pohjan rakentajia olivat todellakin aivan muut tahot kuin kristillinen kirkko.

Onneksena valtionkirkko kuitenkin pystyi mukautumaan tähän kehitykseen, eikä se enää aset-

tunut sen kanssa poikkitehokseen, jolloin kristilliset valtionkirkot vastustivat tiukasti ja horjumattomasti todellisen sukupuolten ja sosiaalisen tasa-arvon, verrorituksen kautta tapahtuvan tulojaon tasaamisen ja yhteiskunnan tarjoamien sosiaalipalveluiden kaltaisia radikaaleja uusia ajatuksia.

PS. Filosofit A. C. Grayling kuvaa loistavassa kirjassaan "Towards the Light" sitä prosessia, joka lopulta johti humanistisen ajattelun läpilyöntiin ja kristillisten kirkkojen henkisen ylivalan hiipumiseen.

PPS. Juolahti vielä mieleeni, että Nevanlinna ja Relander ovat voineet tarkoittaa "Pyhän hengen aukeamisella historiassa" sitä, että hyvinvointivaltio, tasa-arvo ja julkiset palvelut ovat toteutuneet heidän jumalansa tahdon mukaisesti, vaikka kristillinen kirkko ei hommassa olisikaan mitenkään erityisesti ollut mukana.

Ajatus on tietysti hyvin kummallinen. Luonnollisesti herää kysymys siitä miksi tuo jumala olisi tuominut tuhannet aikaisemmat sukupolvet elämään ilman hyvinvointivaltiota, tasa-arvoa ja julkisia palveluita ja olisi nähnyt hyväksi antaa ne vain aivan viimeisimmille sukupolville.

Jaakko Wallenius

USKOMATON lukijatapaaminen

to 20.10. klo 18.00 – 21.00

Ravintola Vltavan Havel-kabinetissa
(Helsinki, Elielinaukio)

Tervetuloa keskustelemaan
kanssamme jutuista ja asioista.
Myös toiveet tulevaisuuteen tervetulleita.

Helsingin vapaa-ajattelijat

LIITTYISINKÖ VAPAA-AJATTELIJOIHIN?

Jäsenenä tuet toimintaa vakaumusten yhdenvertaisuuden puolesta, saat tietoa paikallisista ja valtakunnallisista tapahtumista sekä voit halutessasi osallistua ja vaikuttaa toimintaan.

Voit hakea Vapaa-ajattelijain liitto ry:n paikallisyhdistyksen jäsenyyttä nettisivujen lomakkeella <http://www.vapaa-ajattelijat.fi/jasenhakemus>. Liitto toimittaa hakemuksesi valitsemallesi yhdistykselle. Jäsenmaksu on 20 euroa vuodessa (yhdistyksestä riippuen) sisältäen jäsenetuna kuusi kertaa vuodessa ilmestyvän Vapaa Ajattelija -lehden. Esimerkiksi Helsingin vapaa-ajattelijat järjestää vuoden mittaan monia tilaisuuksia, esimerkiksi 20.10. klo 18.00 lukijatapaamisen ravintola Vltavassa. Lisätietoja helsinki@vapaa-ajattelijat.fi

Onko uskonnoton moraaliton?

Juttelin näyttelijä Pirjo Luoma-ahon kanssa Lallukan taiteilijakodin puutarhapihalla aurinkoisena iltapäivänä heinäkuussa uskonnosta, moraalista ja uskonnottomasta elämästä.

Pirjo, onko uskonnoton moraaliton?

- Ei tietenkään ole. Olen kylä saanut kristillisen kasvatuksen koulussa - en kotona - ja sen myötä kristillisyyteen pohjautuvat moraalisuuden perusasiat ovat tuttuja. Mutta eivätköhän nämä samat asiat ole esillä kaikissa uskonnoissa ja voisin kuvitella että ihmisen moraalin takana on yhteisön paras, riippumatta yhteisön uskonnollisuudesta. Jokainen laji ja yhteisö pyrkii säilymään ja niitä ohjaavat biologispohjaiset evoluution muokkaamat mekanismit - eettisinä ohjenuorina.

Lapset oppivat moraalisuuden leikkiessään, oikean ja väärän?

- Aivan, sosiaalinen ryhmä palauttaa.

Sait koulussa kristillisen kasvatuksen. Uskoitko jumalaan?

- Ei minulle ikinä syntynyt jumalakuvaakaan vaikka sitä koulussa yritettiinkin tuputtaa. Pidin sitä käsitettävänä aina hyvin vieraana enkä saanut siitä otetta. Olin alle kouluikäisenä yhden kerran pyhäkoulussa enkä viihtynyt yhtään, vaikka siellä laulettiin ja leikittiin. Mutta alaluokilla uskontotunneilla oli kivaa, pidin niistä kertomuksista. Ne tarinat olivat minulle satua ja siinä kuin muutkin. Vain kirkkohistoriaa en voinut sietää, sillä ei ollut mitään tekemistä nuoren ihmisen elämän kanssa.

Kävitkö rippikoulun?

- En käynyt vaikka kaverit kävivät. En mennyt koska en uskonut. En myöskään halunnut vaihtaa periaatteitani koruihin ja lahjoihin.

Sinulla on kaksi aikuista poikaa. Miten heidän uskontokasvatuksensa kävi?

- Erosin kirkosta kun täytin 18 ja näin ollen poikani eivät kuulu kirkkoon. Ajattelin kuitenkin, että poikien olisi hyvä oppia nämä kristinuskon perustarinat, koska ne liittyvät länsimaiseen kulttuuriin ja kysyin uskonnonopettajalta saisivatko he käydä uskontotunneilla. Kun vastaus oli myönteinen päätin, että pojat saavat olla uskontotunneilla niin kauan kuin haluavat ja kokevat sen mielekkääksi. Toisen luokan jälkeen molemmat halusivat vaihtaa uskonnon elämäntietoon.

Miten poikasi suhtautuvat uskontoon?

- Nuorempi pojistani kävi prometheus-leirin ja piti sitä oikein hyvänä. Vanhempi eiinnostunut menemään sinnekään. Elämäntietoa molemmat pitivät hyödyllisenä ja innostuivat siellä filosofiasta. Uuden opetusministerimme Jukka Gustafssonin ehdotus että kirkkoon kuluvatkin saisivat opiskella elämäntietoa on hyvä. Nythän se on kielletty. Minusta se on kummallista, kun kerran minunkin uskonnottomat lapseni saivat opiskella uskontoa, miksi elämäntietomustiedon opiskelu pitää kieltää kirkkoon kuuluvilta?

Pirjo Luoma-aho kertoo uskonnottomasta elämästään.

Pitääkö kouluissa kuitenkin opettaa uskontoa?

- Mielestäni tunnustuksellinen uskonnonopetus ei kuulu koulun tehtäviin, se on enemmän ihmisten yksityisasiasia.

Miten vietät joulua ja muita kulttuuriimme kuuluvia vuotuisjuhlia?

- Tykkään joulusta. Se on vuoden pimeintä aikaa ja tarvitsen sitä tunnelman nostatus-ta ja tuoksua. Iloa, valoa ja juhlaa pimeyden keskelle, hyvää ruokaa ja lahjoja. Pääsiäinen on minusta tylsin näistä kristikunnan juhlisista, minulle se merkitsee vain ikävyyttäviä pyhäpäiviä. Kieltämättä minua ärsyttää kun kaikki paikat ovat kiinni.

Et ole kuitenkaan uskonnon vastainen?

- En. Ymmärrän oikein hyvin sen että jotkut saattavat tuntea olonsa turvallisemmaksi uskomalla johonkin. Mutta miksi muiden pitää siitä heidän turvallisuuden tunteestaan kärsiä? Sitä minä en ymmärrä.

Miten uskonnottoman maailmankuva eroaa uskonnollisesta?

- No voisi esimerkiksi ajatella universumin kokoa, tai koiran hämmentävän paljon meitä parempaa hajuaistia tai mehiläisten kykyä nähdä ultraviolettiloaa ja viestiä ruokapaikoista toisilleen. Minulla on rajalliset aivot, enkä kykene kaikkia maailman ilmiöitä hahmottamaan. En ole kuitenkaan löytänyt yhdestäkään uskonnosta kaikenkattavaa järkeäni ja älyäni tyydyttävää selitystä maailman monimutkaisuudelle. Tiede ja tutkimus ovat minun valintani maailmankaikkeuden selittämiseksi ja ymmärrys sen ilmiöistä lisääntyy jatkuvasti. Jotkut turvautuvat uskontoon maailmanselityksenä ja suon sen heille. Kunhan eivät uskolla painosta ja rajoita minun tai minun lasteni elämää.

Markku Pääkkönen

Miksi en usko – miksi uskoisin?

”Mä en muuten usko joulupukkiin, Lasse”. ”Ai, en mäkään ja musta tuntuu, et se on toi Kuhajärven Sep-po”. Tämä sanailu käytiin Helsingin Pukinmäessä kesällä vuonna 1959 erään omakotitalon pihamaalla. Puhujat olivat minä, silloin viiden vanha ja veljeni, joka on minua vuotta vanhempi.

Asumme silloin äitini vanhempien omistamassa vaatimattomassa talossa, jonka isoisäni oli rakentanut vuonna 1935 muutettuaan perheineen Punavuoresta ”maalle”, Pukinmäkeen.

Meitä asui pienessä talossa silloin yhdeksän henkeä, isovanhempani ja heidän teini-ikäinen tyttärensä, isäni, äitini ja heidän neljä lastaan. Ahdasta oli, mutta niin silloin oli asia monessa muussakin perheessä.

Isoisäni, jota mufaksi kutsuttiin, oli kiivas uskovainen ja meillä järjestettiin hengellisiä kokouksia aina sunnuntai- ja tunnelma oli harras. Tilaisuuksien jälkeen keskusteltiin äänekkästi raamatun tulkinnosta ja erimielisyyksiltäkään ei aina vältytty.

Kun mufa kuoli keuhkotautiin, tunnelma perheessä vapautui ja joskus minusta tuntui, että mummini ei tainnut sittenkään olla ihan niin uskovainen kun mufan eläessä oli antanut ymmärtää. Omat vanhempani eivät olleet lainkaan uskovaisia. Vaikka äitini oli pakotettu lapsena pyhäkouluun, hän vähät välitti uskovaisuudesta ja isäni oli taas uskomuksiin pikemminkin huvittuneesti suhtautuva agnostikko kuin minkään mantran manaja.

Menin kansakouluun kuusivuotiaana syksyllä 1960 ja arvata saattaa, mitkä olivat ajan hengen mukaiset menetelmät siihen aikaan. Koulumme johtajaopettaja, lyhyenlanta, tanakka ja aina mustaan pukuun pukeutunut tumma mies, oli kiivas uskovainen ja se näkyi kyllä koko koulun opetuksessa.

Yritin käydä partiossa, mutta sama meno jatkui sielläkin. Partion johtaja muistutti koulumme johtajaa kaikin tavoin, jopa ulkoiselta olemukseltaan. Partio aloitettiin virren veisulla ja lopuksi rukoilimme. Tai minä olin rukoilevanani, sillä jumalaan en uskonut silloin, enkä sen jälkeen.

Virsiä lauloin kyllä, koska hyvänä laulajana laulaminen oli minusta hauskaa, mutta sanoma ei kerta kaikkiaan auennut minulle.

Ilmapiiiri 1960 luvun kuluessa alkoi muuttua sallivammaksi ja kouluissakin luovuttiin asteittain aamuhartauksista ja ryhdyttiin pitämään aamun avauksia. Niissä ei välttämättä puhuttu mitään uskontoon liittyvää, ja minulle se sopi hyvin. Vuosikymmenen loppupuolella tuli sitten hippiliike ja uusvasemmistolaisuus, joka muistutti sekini omalla tavallaan uskontoa. En osallistunut siihenkään, koska kaikenlainen yhteen asiaan uskomisen ja kiihkomielisyyden ovat minusta olleet aina osoitus kapeakatseisuudesta.

Kun olin kahdeksantoistavuotias, alkoi isäni äiti olla vanha ja minun annettiin ymmärtää, että rippikoulu on edelleen käymättä. Olin silloin jo kihloissa ja kävin Malmin kauppaopistoa. Kun ilmoitettiin Tapanilan kirkkoherranvirastossa, kirkkohera katsoi vasemman käteni nimetöntä ja kysyi, että onko kiirekin? Vas-

tasin huvittuneesti, että ei tässä siitä ole kyse, että morsiameni olisi raskeana, vaan minä nyt haluaisin hoitaa tämän asian ennen armeijaa pois päiväjärjestyksestä. Sekin oli annettu ymmärtää, että siitä olisi ehkä sotilasurani kannalta hyötyä, jos en olisi kovin uskonnoton sinne mennessäni.

Rippikoulu hoidettiin ns. yksityisopetuksena ja se oli tavallaan kiva juttu, sillä Tapanilan kirkkohera oli mukava nuori ja modernisti ajatteleva kaveri. Ei siellä paljon jumalasta puhuttu, mutta muuten mielenkiintoisia keskusteluja kävimme. Kaiken kaikkiaan kokemus oli positiivinen ja kun asiat oli hoidettu tiettyyn pisteeseen, hän antoi minulle katekismuksen kotiin luettavaksi ja sanoi, että tuo pitäisi hallita ennen konfirmaatiota. Ihmettelin, että mitään kuulustelutilaisuutta ei järjestetty ja siitä päätin, että kirkkohera jätti asian minulle vähän niin kuin omantunnon asiaksi.

Seuraavan kerran jouduin uskonnon kanssa tekemisiin armeijassa. Minut valittiin aliupseerikoulun jälkeen Karjalan Tykistörykmentin varusmiestoimikunnan puheenjohtajaksi ja siinä kohtaa minun tehtäväni menivät osittain ristiin varuskunnan sotilaspastorin kanssa. Minun tehtäväni oli valvoa varusmiesten etuja yleisesti ja sotilaspapin tehtävä oli hoitaa hengellinen puoli. Vuorotellimme esimerkiksi putkassa olleiden varusmiesten hyvinvoinnin valvomisessa. Papin kanssa tulin juttuun hyvin, mutta uskonnosta en suostunut puhumaan hänen kanssaan.

Jumala ei puhunut minulle silloinkaan kun minut vihittiin ensimmäisen kerran Helsingin Vanhassa kirkossa vuonna 1978. Näitä vihkimisiä kertyi sitten kaikkiaan kolme kertaa ja viimeinen kerta oli Pornaisten kirkossa vuonna 1998. Jostain syystä en ollut saanut erotuksi kirkosta, vaikka mielipiteeni kirkosta ja sen vallankäytön metodeista alkoi kypsemmällä iällä selvästi kiinnostuttani historiasta enemmän. Minulle alkoi valjeta, että lähes kaikessa, mikä liittyi historian suuriin ikäviin tapahtumiin, oli kirkko osallisena tavalla tai toisella.

Jos ei lasketa mukaan 1900-luvun suuria sotia, oli kirkolla tai jollain uskonnollisella liikkeellä aina sormensa pelissä, kun ihmisiä tapettiin tapahtui se sitten Euroopassa tai Afrikassa. Yhdysvaltain sisällissodassa ei uskonnolla ollut virallista roolia, mutta muuten veritekoja tehtiin historian kuluessa uskontojen ja hengellisten liikkeiden nimissä sumeilematta.

Ristiretkiä pidän inkvisition rinnalla kristinuskon kaikkein häpeällisimpinä tekoina. Paavi Urbanus II antoi sen alkaa ja niitä jatkettiin vuosisatoja aina Pohjolan perukoita myöten.

Miksi en usko, on kysymys, joka minulle on esitetty monta kertaa elämäni aikana. Ei tuollaiseen kysymykseen voi vastata. Miksi uskoisin, on vastaukseni, jolla kuittaa tuon kysymyksen. En voi mitenkään ymmärtää ajattelutapaa, että uskomisen olemattomaan olisi jotenkin niin itsestään selvää, että sitä oikein pitää erikseen kysyä, miksi joku ei usko.

Jouni Nurmi

Hautajaiset, häät, nimiäiset - palaute palkitsee puhujaa

Tuusulalaisella Henrik Sawelalla tuli juuri täyteen 10 vuotta siviilihautajaisten saattopuheiden pitäjänä. Lisäksi hän puhuu myös häissä ja lasten nimiäisjuhlissa. Kysymme, onko kysymys harrastuksesta vai ammatillisesta toiminnasta?

- Vaikka puhuja saakin korvauksen, niin kyllä takana on vahva halu auttaa kirkkoon kuuluttomia ihmisiä, uskonnottomia ja monikulttuurisista taustoista tulevia, järjestämään sellaisia perhejuhlia, kun he haluavat.

- Palkitsevinta on tyytyväisten omaisten palaute. Aika usein samalla kuulee kertomuksia pappien pitämistä hautapuheista, joista ei tunnista vainajaa juuri lainkaan; pappi on ottanut mallipuheensa ja lisännyt vainajan nimet...

Entä raskainta, epämuikavinta?

- Vähillä tulee eteen varsin riipaisevia kohtaloita, mutta kun silloin yhdessä omaisten kanssa käydään vainajan elämänvaiheet läpi, niin olen kokenut että omaiset helpottuvat siitä kovastikin. Ulkopuolisen kanssa käyty keskustelu voi antaa omaisille helpottavan perspektiivin tapahtumiin.

Mitä Pro-Seremonioiden palve-

luun kaikkiaan kuuluu?

- Haastattelun perusteella puheen laatiminen, avustaminen musiikin valinnassa ja muusikoitten löytämisessä, neuvonta seremonian ja mahdollisen käsiohjelman laatimisessa - ylipäänsä seremonian kulun kehittäminen. Tapaan omaisia 1-2 viikkoa ennen saattotilaisuutta ja haastattelun perusteella laadin puheen luonnoksen, jonka toimitan yleensä s-postitse heille, kommentteja varten.

- Puhetilanteessa ei voi täysin välttyä omien tunteiden ryöpähdyksiltä, mutta usein suurin osa niistä purkautuu puheen laatimisen yhteydessä.

Pro-Seremonioilla on puhujapalvelua myös lasten nimiäisjuhlisiin sekä häättilaisuuksiin. - Nämä "iloiset" juhlit ovat todellakin merkittävä osa meidän toimintaamme. Varsinkin nimiäisten voimakas lisääntyminen ilahduttaa. Nuorten aikuisten eroaminen kirkosta selittää voimakkaan nousun. Myös monikulttuurisissa perheissä on helppo päätyä neutraaliin vaihtoehtoon, kun meidän puheissa ei ole mitään uskontokielteistä.

- Naimisiin menevien on ensin hoidettava maistraatissa vihkiminen, koska meillä ei ole vihkimisoikeutta.

Hääjuhlassa sitten voi olla puhujamme osuus. Puhe laaditaan haastattelun perusteella, ja tulevalla avioparilla on tietenkin mahdollisuus tehdä siihen muutoksia. Hääjuhlassa vaihdetaan usein sormukset ja vastataan häävien edessä niihin tärkeisiin kysymyksiin, eivätkä läsnäolijat välttämättä tajua ettei tämä seremoniaosuus ollut "virallinen". Parisuhteen rekisteröintiinkin liittyviä juhlia olemme järjestäneet useita.

Mitä muuta Pro-Seremonioilla on tarjolla nimiäisiin ja häihin?

- Häihin tilataan usein häätodistuksia, joita juhlaväki allekirjoittaa. Nimiäisiin tilataan erinäisiä todistuksia, kuten nimenantotodistuksia, siviilikummeille, isosiskolle/-veljelle, isovanhemmille ym. Pro-Seremonialle on kunniaksymys pystyä kehittämään juuri sellaisia todistuksia, kuin ihmiset haluavat.

Suomi kansainvälistyy - pystyttekö tarjoamaan palveluita muillakin kuin kotimaisilla kielillä?

- Kyllä! Puheita, tai osia niistä, on pidetty 5-6:lla muulla kielellä. Myös todistuksia on saatavissa hyvinkin monella kielellä.

Haastattelu: Esa Ylikoski

Vakaumuksen kunnioittaminen sairaaloissa

Uskonnottomien vakaumuksen kunnioittaminen ja kirkkoon kuulumattomuuden huomioon ottaminen sairaaloissa kaipaa kehittämistä. Kehittämistarpeet ilmenevät mm. saattohoitossa ja kriisiavussa. Sairaala-psykiatrian, sosiaalityöntekijöiden ja psykiatristen sairaanhoitajien palveluja toki on, mutta henkilökunnan mitoituksessa säästetään viitaten sairaalapapin palveluntarjontaan. Kaikki kuolevat potilaat eivät kuitenkaan kaipaa pappia petinsä viereen.

Kirkon oppaassa ”Vakaumuksen kunnioittaminen” on puuttunut kokonaan uskonnottomien ja ateistien huomioon ottaminen. Monet pienetkin vähemmistöuskonnot on käsitelty, mikä on hyvä, mutta uskonnottomia ei ole noteerattu mitenkään. Täydentävää ohjevihkoa tarvitaan, ja sellainen on myös tarjolla lyhyen kaavan mukaan. Käydessään luennoinnassa kuoleman kohtaamisen ammattiryhmille Pro-Seremonioiden toimitusjohtaja Anneli Aurejärvi-Karjalainen on laatinut täydentävän lisälehdän.

Uskonnottomien vakaumuksista koskevien ohjeiden julkaiseminen kuuluu terveydenhuollon järjestelmälle, josta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Sen tulisi kiireesti julkaista kaikkien katsomusten huomioimisesta uskontosidonnaisuudesta vapaa ohjeistus.

Uskonnottomien vakaumuksen kunnioittaminen sairaalassa

Sosiaaliset tavat

Perheen ja ystävien merkitys korostuu ihmisen sairastaessa.

Uskonnolliset toimitukset

Ei uskonnollisia toimituksia, ei siis myöskään hätäkastetta. Vanhempien toivomuksesta lapselle voidaan antaa nimi.

Kuoleva potilas

Rauhallinen ympäristö, mieluiten oma huone, jossa omaiset ja ystävät voivat hyvästellä kuolevan. Monet kuolisivat mieluiten kotona, jos mahdollista. Ei uskonnollisia symboleja. Muutenkin potilaan toivomuksen mukaiset järjestelyt, esim. mahdollisuus keskustella sairaalapsykologin kanssa.

Vainajan käsittely

Omaisilla mahdollisuus vainajan näkemiseen (kiireettömästi), haluttaessa myös pukemiseen ja arkuun laittamiseen. Siviilihautajaiset, ellei vainaja ole eläessään esittänyt muuta toivomusta. Ei uskonnollisia symboleja, sormien ristimistä tms.

Muuta

Ei erityistä. Tarvittaessa siviilihautajaisiin saa apua Pro-Seremonioilta ja/tai paikallisesta vapaa-ajattelijayhdistyksestä, mutta kaikki järjestelyt voidaan myös hoitaa kokonaan omaisten voimin.

Lisätietoa

www.pro-seremoniat.fi

Tietopankki kuoleman- tapauksen varalle

hautaamiseen liittyvää asiaa ja terminologiaa

”Tahdon siviili- hautajaiset”

Jokainen voi tehdä kuoleman varalle ruumiinsa hautaamista koskevan kirjallisen tahdonilmaisun. Sen voi tehdä iästä riippumatta niin kuin vakavaa sairastumista koskevan kirjallisen ”hoitotahdonkin”. Ruumiinsa voi halutessaan myös testamentata lääketieteellisiin tarkoituksiin.

Siviilihautausoiveen voi ilmaista paitsi suullisesti myös kirjallisesti lyhyesti allekirjoittamalla ”Tahdon siviilihautajaiset” -kortin ja tallentamalla sen keskeisten henkilökohtaisten asiapapereitten joukkoon. Tahdonilmaisu on paikallaan, mikäli on mahdollista, että omaiset kutsuisivat papin hautausmaahan, tai jos siksi, ettei omaisten kesken syntyisi ristiriitoja hautausjärjestelyistä. (www.siviilihautajaiset.fi)

Tuhkaus vai arkkuhautaus

Hautajaisista puhuttaessa ei aina tarkoiteta perinteistä arkkuhautausmaahan, sillä tuhkaaminen eli ”polttohautaus” on yhä yleisempää ainakin kaupungeissa ja varsinkin pääkaupunkiseudulla. Helsingin krematorioidistuksen ja sen tunnustuksettomien kappelien palveluja käytetään nykyään paljon. Suomen luterilainen kirkko on aiemmin vastustanut tuhkausta, sillä arkkuhautauksen suosimiseen on ollut jonkinlaisia teologisia perusteita.

Uurna vai sirottelu

Vainajan tuhka voidaan haudata uurnassa uurnahautausmaalle tai vaihtoehtoisesti myös hautausmaan ulkopuolelle, tosin vain maanomistajan luvalla ja sopivaan paikkaan, johon ei ole tulossa muuta käyttöä. Käytännössä omistaja on useinvainajan perikunta ja paikka asunnon tai kesämökin oma tontti.

Uurnahautauksen vaihtoehtona on tuhkan sirottelu, joka voidaan tehdä erillisille sirottelualueille tai vaihtoehtoisesti muuallekin alueen omistajan luvalla. Maa- tai metsäalueen lisäksi tuhka voidaan sirotella myös

esimerkiksi mereen. Helsingin kaupunki on osoittanut mereltä sirottelutarkoituksiin erityisen alueen, ja joskus muistotilaisuuteen merellä osallistuu useita venekuntia.

Saattotilaisuus ja muistotilaisuus

Saattotilaisuus tuhkausvaihtoehdossa pidetään krematorion kappelissa, ja myös muistotilaisuus pidetään yleensä pian saattotilaisuuden jälkeen. Näin ollen konkreettinen tuhkan sirottelu maalle tai merelle tapahtuu myöhemmin lähiomaisten toimesta.

Muistotilaisuuteen on vuokrattavissa monia eri paikkoja, myös krematorion ja hautausmaiden läheltä. Jotkut paikat tarjoavat samalla kahvila- ja ravintolapalveluja, toisissa paikoissa voi halutessaan käyttää myös erillisiä catering-palveluja, mikäli ei ole saatavissa helposti riittäviä apujoukkoja tarjoihin toteuttamiseen.

Haudalla vai kappelissa

Arkkuhautauksen saattotilaisuus voidaan pitää hautausmaan kappelissa taikka haudalla. Seurakuntien hautausmailla on vaihtelevia käytäntöjä kappelien myöntämisessä siviilihautauksen saattotilaisuuteen. Helsingin ja Vantaan seurakunnat sallivat ilman pappia pidetyn saattotilaisuuden pidon, mutta Espoon seurakunnat eivät anna käyttää hautausmaansa kappelia ilman luterilaista pappia.

Mikäli saattotilaisuus pidetään haudalla eikä kappelissa, vainajan saattoväki kokoontuu hautausmaalla ensin arkun säilytyspaikalla, josta arkku viedään hautasaatossa valmiiksi kaivetulle haudalle. Kappelissa pidetyn saattotilaisuuden jälkeen arkku voidaan viedä hautasaatossa haudalle, mutta arkun hautausmaahan vienti voi tapahtua myös myöhemmin.

”Kirkkomaalle” vai uskonnottomalle hautausmaalle

Hautausoimilaki antaa ev.lut. kirkolle erityisaseman hautausoimissa,

mutta sallii myös yhteisöjen ylläpitämät hautausmaat. Uskonnottomien etu-, oikeusturva- ja kulttuurijärjestönä toimivan Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistykset ovat perustaneet ja ylläpitävät yhdeksää hautausmaata eri puolilla Suomea. Ne eivät tosin saa tukea valtiolta, vaikka kirkko saa yhteisöverotuotosta toista sataa miljoonaa. Julkinen valta syrjii uskonnottomia myös pääkaupunkiseudulla, sillä Helsingin kaupunki ei ole myöntänyt uskonnottomien uurnahautausmaan perustamista varten sopivaa tonttia, vaikka sellainen on kaavoitettu Helsingin Viikkiin.

”Tunnustukseton” vai uskonnoton

Hautausoimilaisissa velvoitettiin erottamaan kirkolliselta hautausmaalta tunnustukseton hautausmaahan. Näiden käyttö arkkuhautaukseen on jäänyt varsin vähäiseksi. Siviilihautaus ilman pappia käy myös kirkkomaan puolella. Seurakunnat eivät juuri markkinointi tunnustuksetonta osaa, mutta sen sijaan tarjoavat ilmaiseksi papin siunaamaan uskonnottomia. Syynä ilmaisupalveluun lienee, että näin pappi pääsee puhumaan uskonnottomien vainajan saattoväelle hetkenä hetkenä.

Hautaansiunaus vai siviilihautaus

Niin kuin haastattelusta käy ilmi, kuolemantapauksen jälkeen hautaukseen, tuhkaukseen, saattotilaisuuteen tai muistotilaisuuteen ei tarvita pappia. Siviilihautajaisiin eli uskonnottomien saatto- ja muistotilaisuuteen voi saada uskonnottomien juhlapuhujan. Näitä palveluja tarjoaa uskonnottomien järjestöjen sitä varten perustama Pro-Seremoniat. Siviilihautauksen voi järjestää myös perheen ja ystävien omin voimin. Käytännön järjestelyihin saa apua myös hautausoimistoilta.

Esa Ylikoski

Milloin Viikin tunnustukseton hautausmaa toteutuu?

Vapaa-ajattelijat ovat pitkään esittäneet tunnustuksetonta hautausmaata Helsinkiin. Hanke eteni, kun kaupunki 1990-luvulla kaavoitti Viikkiin kauniille paikalle uurnahautausmaahan. Alueelle tehtiin myös maankäyttösuunnitelma.

Pysähdys tuli 2003, kun uusi hautausoimilaki antoi ev.lut. seurakuntien hautausmaalle etuoikeusasetman. Samalla se velvoitti seurakuntia perustamaan tunnustuksettomia hautausmaahan, jollainen tulikin mm. Honkanummen hautausmaalle.

Monet uskonnottomat eivät pidä tilannetta oikeana. Tunnustuksettomien hautausmaan tulisi olla kirkosta riippumaton. Helsingin kaupunki on tarjonnut islaminuskosille, juutalaisille ja katolilaisille erillisiä alueita hautausmaiksi. Uskonnottomien yhdenvertainen kohtelu on unohtunut.

Helsingin vapaa-ajattelijat katsoo, että Viikkiin kaavoitettu alue tulisi saada tunnustuksettomaan hautausmaakäyttöön. Maanvaihto valtion ja kaupungin välillä voidaan hoitaa, jos on poliittista tahtoa.

Hautausoimilakiakin tulee uudistaa. Paikoin kappelia ei nyt saa uskonnottomiin saattotilaisuuksiin. Omaisille tarjotaan pappia siunaamaan ateistejakin. Muitakin kuin seurakuntien hautausmaita tulisi tukea.

Vapaa-ajattelijayhdistyksillä on yhdeksän hautausmaata eri puolilla Suomea. Pääkaupunkiseudulla sellaista ei ole. Viikin hautausmaa voisi olla joko kunnallinen tai mahdollisesti myös vapaa-ajattelijain ylläpitämä.

Esa Ylikoski

Kriisiapua on saatavilla ilman uskontoakin

Suomessa on tarjolla varsin monipuolisesti uskonnollisesti neutraalia kriisipalvelua - niin yksilöllistä kriisiapua kuin suuronnettomuuksien yhteydessä loukkaantuneille ja uhrien omaisille annettavaa kriisiapua. Kriisiapu on kuntien lakisääteinen tehtävä (kriisikeskukset). Siihen voi liittyä SPR:n kriisiapupalveluja, ja monilla eri järjestöillä on erikoistuneita palveluja, joita rahoitetaan RAY:n toimesta.

Kriisiapuan antavien järjestöjen toimintaan samoin kuin apua tarvitsevien yksinäisten ihmisten hoivan ja hoidon avuksi tarvitaan ja käytetään myös vapaaehtoisia, joille monet järjestöt ja kunnat järjestävät koulutusta. Tällaista uskonnollisesti neutraalia vapaaehtoistyötä tekevien joukossa on luonnollisesti paljon myös ei-uskonollisia ihmisiä. Vapaaehtoistyölle onkin täysi syy antaa suuri arvostus teemavuoden 2011 jälkeenkin.

Kunnallinen kriisipäivystys - henkistä ensiapua ja tukea kriisitilanteissa

www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Perheiden+palvelut/Sosiaalip_ivystys/kriisiyksikko

Kriisipäivystys toimii psykososiaalisen tuen ensihälytysyksikkönä ja päivystää vuorokauden jokaisena tuntina. Kriisityöntekijät antavat henkistä ensiapua puhelimitse, tekevät tarvittaessa kotikäyntejä, tulevat onnettomuuspaikoille, selvittävät jatkopalveluiden ja tuen tarpeen sekä auttavat sen järjestämisessä. Palvelu on luottamuksellista ja maksutonta. Yhteyttä voi ottaa myös nimettömänä.

Järjestöjen tuottamia palveluja:

Mielenterveysseura: www.mielenterveysseura.fi/sos-kriisikeskus
Rikosuhripäivystys: www.riku.fi/fi/yhteystiedot
Tukinainen raikauskriisikeskus: www.tukinainen.fi
Punaisen ristin tukipalveluja: www.redcross.fi/apuajatukea
Nuorten turvatalot: www.redcross.fi/apuajatukea/nuortenturvatalot
Ystäväpalvelut: www.redcross.fi/apuajatukea/ystavapalvelut
Henkinen tuki: www.redcross.fi/apuajatukea/henkinentuki

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, potilas- ja vertaistukijärjestöjä:

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto: www.stkl.fi
Mannerheimin lastensuojeluliitto: www.mll.fi
Mielenterveyden keskusliitto: www.mtkl.fi
Opiskelijoiden tukikeskus: www.nyyti.fi
Pelastakaa Lapset ry: www.pela.fi

Eroakirkosta.fi näin minä sen koen

Eroakirkosta.fi -palvelu on ollut mahtava matka kansalaisvaikuttamiseen ja se on mahdollistanut työskentelyn hienojen ihmisten kanssa. Sen avulla on tullut nähtyä, miten pienikin toimija voi saada sanansa kuuluviin, kun ymmärtää vetää oikeasta narusta. Palvelun onnistuminen on tietenkin pistänyt miettimään, miten se vaikuttaa omaan elämään.

Perustin Jori Mäntysalon kanssa eroakirkosta.fi -palvelua vuoden 2003 syksyllä. En ollut aikaisemmin tehnyt internetiin ja julkisuuteen liittyviä projekteja. Näin jälkikäteen on hyvä todeta, että eroakirkosta.fi -palvelu on ollut niiden panosten ja ajan arvoinen, mitä siihen on laitettu monen tekijän puolesta. Eroakirkosta.fi on hyvä osoitus internetin voimasta. Aikaisemmin se, jolla oli rahaa ja valtaa eniten, pystyi hallitsemaan kaikkea viestintää. Nyt maailma on tullut paljon tasa-arvoisemmaksi.

Vuosien varrella projektiin on osallistunut usea ihminen, eikä millään muotoa voi sanoa, että eroakirkosta.fi -palvelu olisi pelkästään minun ja Jorin projekti. Palvelun kehittämiseen tarvittu osaamiskirjo ulottuu graafisesta suunnittelusta tiedottamisen kautta vaativaan internetsuunnitteluun ja moneen muuhun erityisosaamiseen. Kenenkään yksittäisen toimijan osaaminen ei olisi riittänyt kaiken tämän tekemiseen.

Oma osuuteni palvelussa keskittyi käyntiin laittamisen lisäksi tiedottamisen käynnistämiseen ja itse tiedottamiseen. Ymmärsin jo syksyllä 2003, että palvelusta täytyy pitää ääntä, jotta se onnistuisi. Päätettiin kokeilla tiedottamista, koska rahaa mainostamiseen ei ollut.

Hyvä syy tiedottamiseen olivat eroakirkosta.fi -palvelun kautta tehdyt kirkosta eroamiset. Muita syitä tiedottamiseen tuli kuin itsestään. Tästä on hyvä esimerkki kesältä 2004, kun Tampereen kaupungin liikennelaitos kielsi bussien kyljissä niinkin raflaavan mainostekstin kuin www.eroakirkosta.fi. TKL:n mainoskielto oli ensimmäinen kerta, kun pääsimme valtakunnalliseksi uutiseksi. Mainoskielto uutisoitiin mm. Helsingin sanomassa, Aamulehdessä ja Iltasanomissa.

Henkilökohtaisella tasolla eroakirkosta.fi -palvelu on ollut hieno ja

Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja Petri Karisma

itsetuntoa nostattava asia. Toisaalta, koska palvelu on kuitenkin suunnattu yhtä suomalaisen yhteiskunnan mahdainta organisaatiota kohtaan, on omien kasvojen ja persoonan heittäminen peliin välillä hirvittänyt. Nämä pelot ovat osoittaneet turhiksi, koska Suomessa osataan suhtautua joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikenlaiseen kansalaisvaikuttamiseen suhteellisen positiivisesti.

Koska tarkoitus oli saada julkisuutta, niin siitä seurasi luonnollisesti toimittajien yhteydenotot. Toimittajien yhteydenotot mahdollistivat sen, että pääsi itse tuottamaan uutisia, eikä vain seurannut sivusta muiden uutisointia. Ilmeisesti eroakirkosta.fi -palvelu on osunut johonkin sellaiseen kohtaan kansakunnan tajunnassa, että toimittajat ovat suhtautuneet siihen positiivisesti. Mahdollisesti palvelu edustaa jotain hapantuneen ja pahanmakuisen konsensusuksen vastavoimaa ja kertoo irti otosta historiaan.

Maailma ei ole valmis. Siksi tarvitaan niitä, joka kertovat, että yhteiskunnan pitää muuttua ja vanhojen rakenteiden sortua. Toivottavasti mahdollisimman monella olisi rohkeutta osallistua yhteiskunnan kehittämiseen ja muuttamiseen rauhanomaisin keinoin. Vain yhteiskunta, joka on valmis arvioimaan jatkuvasti uudelleen omia arvojaan ja käytäntöjään, on riittävästi terve menestyäkseen.

Petri Karisma

Isä, poika ja box office -hitit

Keskiajan ihmisen maailma vilisi henkiä ja jumalia. Jumalan tuntemiseksi ei tarvittu edes lukutaitoa vaan riitti kun kuunteli hengenhienien kertomuksia vapah-tajasta ja taivaan isästä.

Tieto jumalasta, hänen ominaisuuksistaan, persoonastaan ja etenkin hänen suuresta suunnitelmastaan välittyi totena tarinana. Rahvaan keskuudessa jutut levisivät ja jokainen tiesi miten jumalaa tulee lähestyä ja miksi.

2010-luvulla kirkot vetävät vain vähän väkeä. Luterilainen usko on yhä selkeämmin jakautunut lahkoihin ja niin sanottu perinteinen luterilaisuus elää valtion instituutioissa ja toinen toistaan ponnottomampien arkkipiispojen kannanotoissa.

Kirkosta on tullut hyväntekeväisyyslaitos ja uskovaisista joko fundamentalisteja tai tapakristittyjä. Mutta miten 2010-luvun ihminen, esimerkiksi sinä, lähestyy jumalaa? Miten sinä rukoilet? Rankaiseeko jumala sinua? Miten hän johdattaa sinua? Millaisia ovat ne merkit, jotka hän sinulle lähettää?

Olisko mahdollista, että käsityksemme jumalasta syntyvät populaarikulttuurissa: elokuvista, televisioista, lehdistä ja peleistä? Millainen on paholainen? No katso Manaaja. Kenet Jumala pelastaa? No, katso Indiana Jones kolmonen.

Oikeastaan mikä tahansa yhtään draamaa sisältävä kertomus muo-vaa kuvaa luojasta, johdatuksesta ja tuonpuoleisesta – ja toisin mitä raamattu opettaa. ”Uskon, mutta en niin kuin kirkko opettaa” Turun yliopiston televisio- ja elokuvatutkimuksen professori Veijo Hietala myötä-

lee ajatusta.

- Varmasti elokuvat tällä tavalla kulttuurissa elävät, hän vahvistaa. Mutta asia ei ole niin suoraviivainen.

- Esimerkiksi toimintaelokuvissa on selkeä tarinarakenne, joka on peräisin jo antiikin ajalta. Siinä sankari voittaa vastustajan ja toiminnan päätöksenä maailman tasapaino palautuu. Kaikissa toimintaelokuvissa pa-ha saa toisin sanoen palkkansa, elokuvien ja vanhatestamentillisen ”sil-mä silmästä” ajattelun yhteyttäkin tutkinut Hietala pohtii.

Kyse on tavallaan modernista ”kansansuskosta”, joka on halki vuosisatojen vaivannut dogmaattista kirkkoa. Kirkko pyrkii pitämään opetuksensa ”puhtaana” ja vainonnut ”harhaoppisia”.

Havaintoesimerkinä voi pitää muutaman vuoden takaista Dan Brownin teoksista ja elokuvista käytyä keskustelua. Kirkon edustajat joutuivat tuolloin linjaamaan fiktio-elokuvan esittämää todellisuutta vastaan oman dogminsa, mikä lienee ennenkuulumatonta. Ja älytöntä, jos sitä yhtään ajattelee.

Ei ihme, jos nykyihmisen käsitys jumalasta Hollywood-elokuvan tasapainoa ja oikeudenmukaisuutta tuovana hahmona on joskus ristiriidassa uskovaisten jumalan kanssa.

Ja voi myös kysyä, onko jopa kirkon jeesus-kuva saman käsikirjoituksen mukaan tehty. Tulee mieleen muutamakin mediakampanja.

Unelmien poikamies jumalan armosta

- Nykyisissä tosi-tv-tutkimuksissa on saatu mielenkiintoisia tuloksia. Niissä vaikuttaa tällainen mento-be-ajattelu. Esimerkiksi Unelmien

poikamies-ohjelmassa ihmiset selittävät voittoaan tai tappiotaan vetoamalla siihen, että ”näin oli tarkoitettu”, Hietala kertoo.

Kohtalonuskon Hietala jäljittää romanttiseen elokuva- ja taideperinteeseen.

- Ajatus, että pari on tarkoitettu toisilleen jäsentää romanttista kertomusta myös tänä päivänä. Ajattelu liittyy suoraan ajatukseen Jumalasta maailmankaikkeuden herrana, Hietala kuvailee.

Visuaalisen kulttuurin haaste

- Kyllä elokuvissa käyntiä voi pitää jonkinlaisena rituaalina ja modernina pyhän korvikkeena, Hietala arvioi.

Suuria tunteita elokuvat ainakin herättävät. Kaikki me tiedämme sen pyörällä päästä tunteen, kun kävellemme pimeästä teatteriluolasta takaisin maailman valkeuteen.

- 2000-luvulla tuonpuoleisten asioiden käsittely on tullut vielä selkeämmin elokuviin, Hietala pohtii.

Selviö on, että 2000-luvulla kulttuuri ja tieto on yhä useammin visuaalista. Kuinka monesti olet esimerkiksi ajatellut omaa elämäsi ikään kuin elokuvana, jota katsetlet pääsi sisällä?

- Elokuvien ja tv-sarjojen hääkohtaukset esimerkiksi muokkaavat sitä, miten häitä Suomessakin vietetään, Hietala kertoo.

Niin sanottua tapakristittyä tuskin huolestuttaa se, että hänen uskonnollinen orientaationsa saattaa olla peräisin populaarikulttuurista. Sen sijaan elämänsä jumalalle ”antaneelle” ihmiselle ajatus voi olla ahdistava. Mutta hei, ei huolta. It's only a movie!

Ilkka Vuorikuru

Uskonnottomien määrä kasvussa

Uskontokuntiin kuulumattomien määrä Suomessa on voimakkaassa kasvussa. Siinä missä esimerkiksi Evankelisuterilaisen kirkon jäsenmäärä on pysytellyt n. 4,3 miljoonassa viimeiset 40 vuotta, uskonnottomien määrä on lisääntynyt tavattomasti. Kun vielä vuonna 1980 valtionkirkkojen ja rekisteröityjen uskontokuntien ulkopuolella oli vain 370 tuhatta, niin vuonna 2010 ylittyi miljoonan uskontokuntiin kuulumattoman raja. Kirkon jäsenmäärä ei siis lisääntynyt lainkaan, ja Suomen väkiluvun kasvu kasvattaa lähes yksinomaan uskonnottomiensa kuulumattomien lukumäärää.

Voimakkaan kirkosta eroamisen myötä Kirkon jäsenmäärä on kääntynyt viime vuosina laskusuuntaan. Eniten uskontokuntiin kuulumattomia Suomessa on 25-34-vuotiaiden ikäryhmässä. Peräti 24 % eli joka neljäs 25-34-vuotias oli uskontokuntiin kuulumaton vuonna 2009 Tilastokeskuksen julkaiseman tilaston mukaan.

Uskontokuntiin kuulumattomien määrän kasvun myötä Suomen valtionkirkon jäsenten osuus on kaventumassa. Kun kirkko onnistui säilyttämään yli 90 % suosion aina vuodesta 1923 vuoteen 1980 saakka, niin vuoteen 2011 mennessä osuus oli laskenut 78 %:iin.

Kimmo Laine
Lähde: stat.fi, evl.fi

